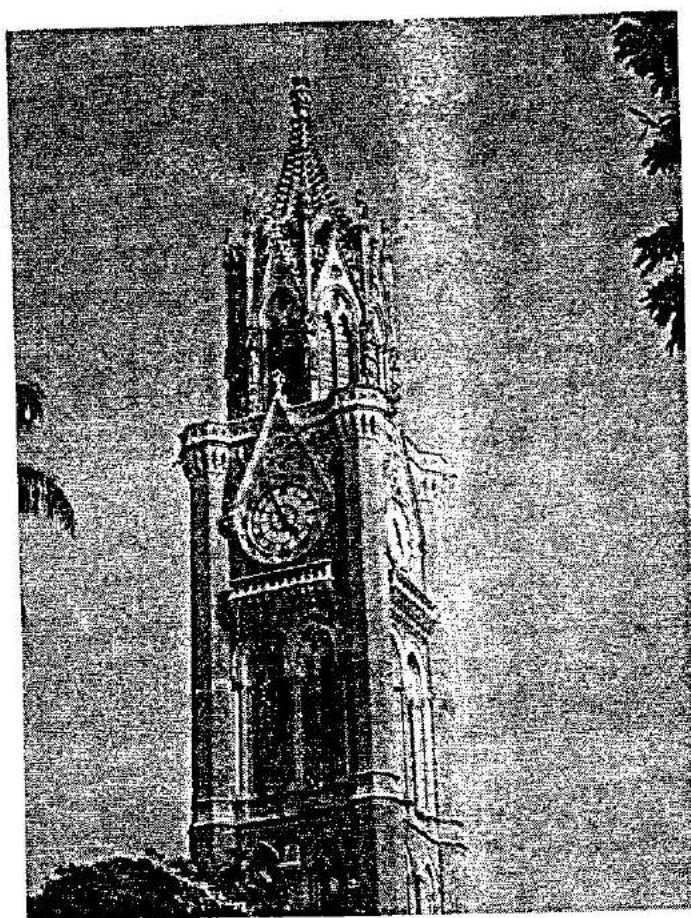

University of
Mumbai

PERSPECTIVE PLAN
2013 / 2014 to 2017 / 2018

Foreword*Introduction & Current Status*

The University of Mumbai (known earlier as University of Bombay) is one of the oldest and premier Universities in India. It was established in 1857 and it is one amongst the first three Universities in India.

The profile of this University over the past 155 years of its functioning attests to its manifold achievements as the intellectual and moral powerhouse of the society. The University has always given its best to the country in general and to the city of Mumbai in particular by enthusiastically shouldering an ever-growing load of social values and opportunities.

Initially, the University concentrated its efforts on controlling teaching at the undergraduate level and in conducting examinations. Later on it took up research and the task of imparting instructions at the Post-Graduate level. This resulted in the establishment of the University Departments beginning with the School of Sociology and Civics & Politics.

It is now granted an 'A' status by the National Assessment and Accreditation Council (NAAC). It has two campuses of area 230 acres and 13 acres, with 1.25 million square feet of built-up area, 22 thousand sq. feet of class-rooms and 84 thousand sq. feet of laboratory space. It has two post-graduate centers, 667 affiliated colleges and over 55 Departments and Institutions.

Need for a Perspective Plan

The University has several stakeholders including society, students, faculty, various educational institutions, its departments, teaching as well as non-teaching staff and the State Government. The growing needs of all these stakeholders need to be consolidated and addressed.

This Perspective Plan seeks to provide a direction to the expansion of the University of Mumbai so as to ensure that it meets the growth of the population and their aspiration as well as propels India to take its rightful place amongst the developed countries in the world.

Colleges & Geographical Spread

The University caters to students across 7 districts of the state. The district wise faculty wise breakup of colleges is as follows:

(Source: affiliation Section of University of Mumbai)

Sr. No.	Faculty	Mumbai City	Mumbai Suburban	Thane	Raigad	Ratnagiri	S'durg	Navi Mumbai	No. of Colleges
1.	Architecture	2	6	3	1			5	17
2.	Arts	1		1		2	1	2	7
3.	Arts and Science	3		1	2	2			8
4.	Arts, Science and Commerce	16	34	42	18	9	6	14	139
5.	Arts and Commerce	6	15	30	9	7	8	1	76
6.	Commerce	15	37	6	1		3	4	66
7.	Science	4	4	10	6	5	1	4	34
8.	Science and Commerce	1	11	10	5		1	5	33
9.	Nautical Science				1			2	3
10.	B.Sc. Maritime Sc.	1							1
11.	B.Sc. Aviation		2	1					3
12.	College of Fine Arts/Dance/Music/Painting/Art	4	2	1			1		8
13.	Education B.Ed.	6	21	28	4	6	3	7	75
14.	Special Edu./Diploma in early childhood care and edu.	1	2						3
15.	College of Physical Education	1	1	1	1			1	5
16.	Engineering College	7	14	13	9	4	2	13	62
17.	MCA College	2	4		1	1		6	14
18.	College of Mgmt Studies	9	15	6	7	2		8	47
19.	Law	7	11	1	2	1	2	3	27
20.	Pharmacy	1	5	7	2	2		5	22
21.	College of Social Work	1							1
22.	College of Home Science	1							1
23.	B.Sc. Hospitality Studies	4	3	1	1	2	1	3	15
	Total	93	187	162	70	43	29	83	66

Areas requiring special focus

While developing this plan, the focus of the Planning Commission, GoI to move towards greater employability has been kept in view. Similarly sufficient emphasis has been laid upon creating innovative courses keeping in mind that this has been declared as the 'Decade of Innovation'.

As the geographical area catered to by the University covers not only urban, but also rural and tribal tracts, a need for development of community colleges was felt. These colleges will offer short-term and mid-term courses (up to 2 year's duration) to cater to local community needs. This will bring help bring quality education to the masses as well as cater to the needs of the local diverse populations in the state. It is therefore planned to establish community colleges in every taluka.

The state also has the unique distinction of having a majority of India's Buddhist archeological sites which attract vast numbers of scholars and international tourists as well as funding. There is therefore a need to develop courses in this area and build up the relevant skills in the local communities.

Special consideration would be given to priority areas like Women's Education or colleges to be located in tribal areas, areas declared to be Naxal infested by the government, hilly and inaccessible areas.

This Perspective Plan should be reviewed every year and a fresh plan developed every 5 years.

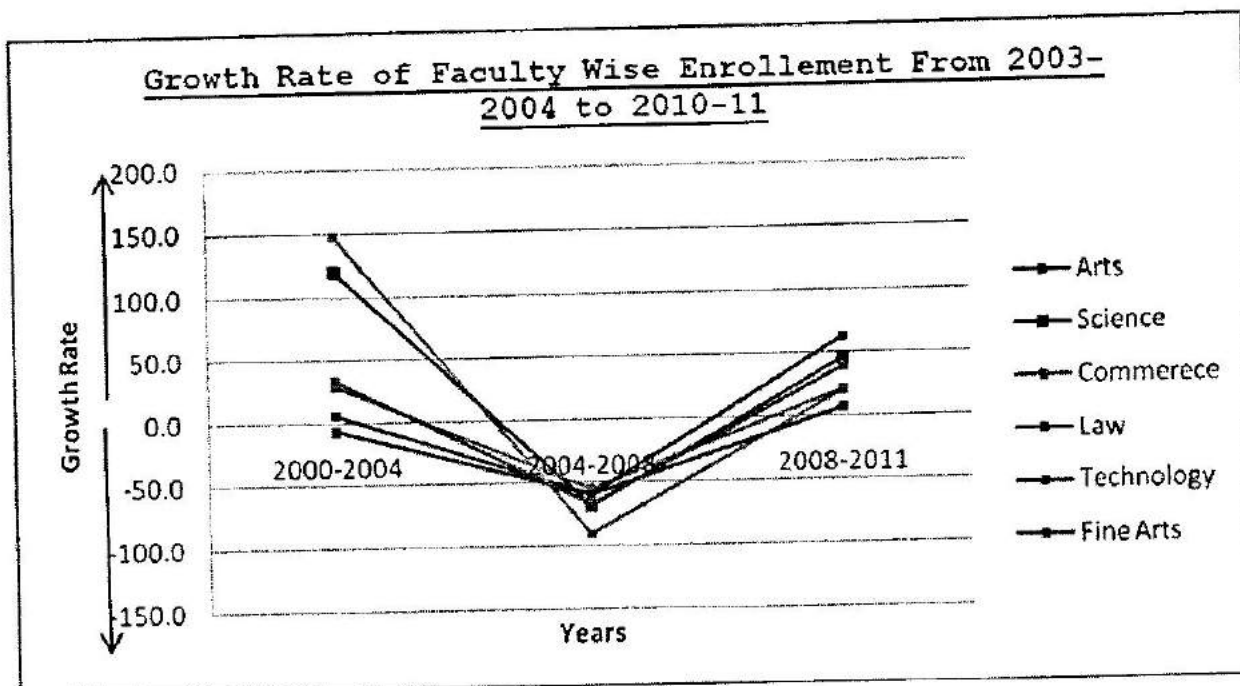
Data Sources

For the Perspective Plan, we have mainly relied on data from the Examination results of the various Boards in Maharashtra.

Data for the current colleges has been taken from records of the Board of Colleges and University Development (BCUD) of the University of Mumbai.

Based on demographic projections, there has been a 7% growth in population annually. This has been taken into account for future planning.

Assumptions

As can be seen from the trend of the last 5 years, most of the students (85%) passing from the various Boards in Maharashtra, join the University of Mumbai except for Ratnagiri and Sindhudurg which have a passing percentage of 50%. The others join ITIs or other occasional training programs, medical, family businesses or drop-out of the education stream.

We have also assumed 1,200 students per urban college and 600 students per rural college with one-third of fresh seats available annually.

Guiding Principles

The Committee adopted the following guiding principles in formulating the Perspective Plan.

1. Total Number of Divisions per college would be restricted to 4 in Urban Areas and 2 in Rural Areas.
2. Number of students per division would be 120 per division in traditional areas and 60 in Innovative / New Areas.
3. In order to ensure equitable geographical distribution, no new colleges would be allowed within 5 kms of an existing college in urban area and within 3 kms of an existing college in rural areas.
4. New divisions would be allowed only in colleges which have been in existence over 10 years. However, these additional divisions would be

allowed only if occupancy of the existing divisions over past 3 years has been above 80%.

5. There would be at least one aided college in each district – subject to availability of funds.
6. Night colleges and Community Colleges would be encouraged; one community college should be opened in each taluka. Colleges would be encouraged to open more employment oriented short certification programs, specially catering to local industries.
7. Efforts will be made to set up joint education centres with leading foreign universities.
8. The number of seats offered would be increased by 7% every year to cater to the 7% student growth. Of these, 50% would be through new colleges and the remaining 50% through expansion of old colleges.

Innovative / New Courses

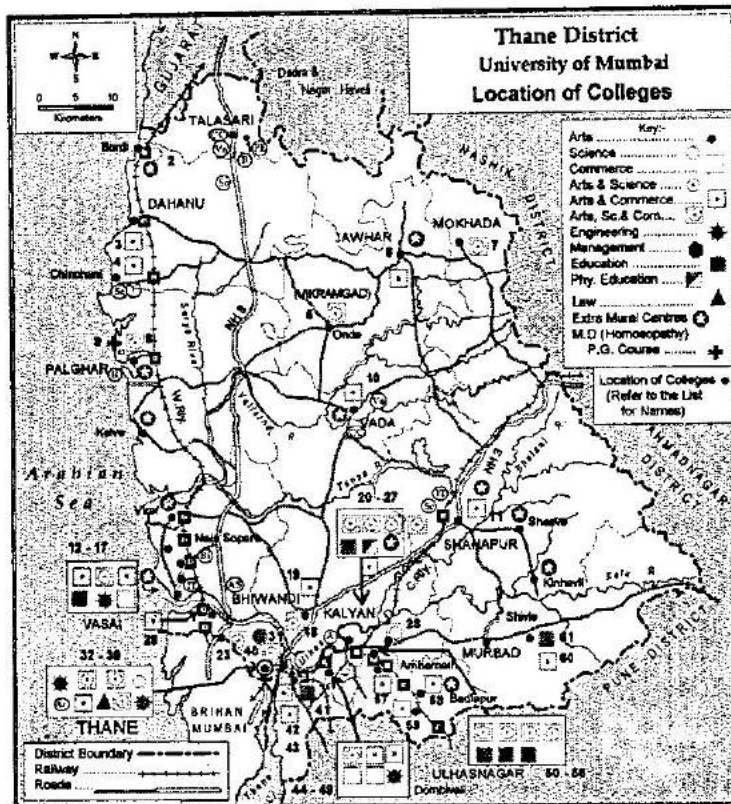
Innovative / New Courses would be encouraged. This would include courses like (amongst others):

- Fishery / Marine Engineering
- Urban planning / Rural planning
- Horticulture / Floriculture
- Sports Management / Physical Education
- Geology/ Environmental Engineering
- Packing / Food Processing and Preservation
- Ice Making / Cold Storage
- Automobile Maintenance
- Food Technology
- Sustainable development / Energy related programs
- Yoga and Lifestyle Management

This list should be constantly reviewed and other relevant innovative courses added from time to time.

District-wise number of Colleges

The district-wise number of colleges is given below:-

Thane City and District

Thane has the distinction of being the biggest district in the country as per as geographic area is concerned. Thane city is the 3rd largest city in Maharashtra.

The district comprises of three geographical units – Coastal, Hilly Forested Tribal Area and Urbanized Belt along River Ulhas.

As far as the educational institutions and other facilities are concerned, Ulhas Valley is highly saturated covering the towns Thane, Dombivli, Kalyan, Ulhasnagar, Ambernath; beyond that, along the coast new urban centers are developing – Mira Bhyander, Vasai. Bhiwandi is an old urban centre.

District statistics:

Total area of the district – 9,558 sq.km

Total population in 2011 – 110,54,131

Rural Population (25,51,037) which comprises 23.08% of the total population.

Urban Population (85,03,094) which comprises 76% of the total population.

Density of Population (1,157 person per sq.km), however, density in urban area is much higher.

District has got 13 Talukas – Thane, Talasari, Vasai, Wada, Ulhasnagar, Bhiwandi, Dahanu, Jawahar, Kalyan, Murbad, Mokhada, Palgar, Shahapur.

Currently enrollment across all the faculties is as follows:

Ambernath	1248
Bhayandar (West)	4287
Bhiwandi	3394
Bordi - Talasari	1006
Dhanu	960
Dombivali	6425
Kalyan	9410
Murbad	3816
Virar	4592
Palghar	3073
Shahapur	2640
Thane	9588
Ulhasnagar	7404
Vasai	4021

Analysis of the data and recommendations are as follows:

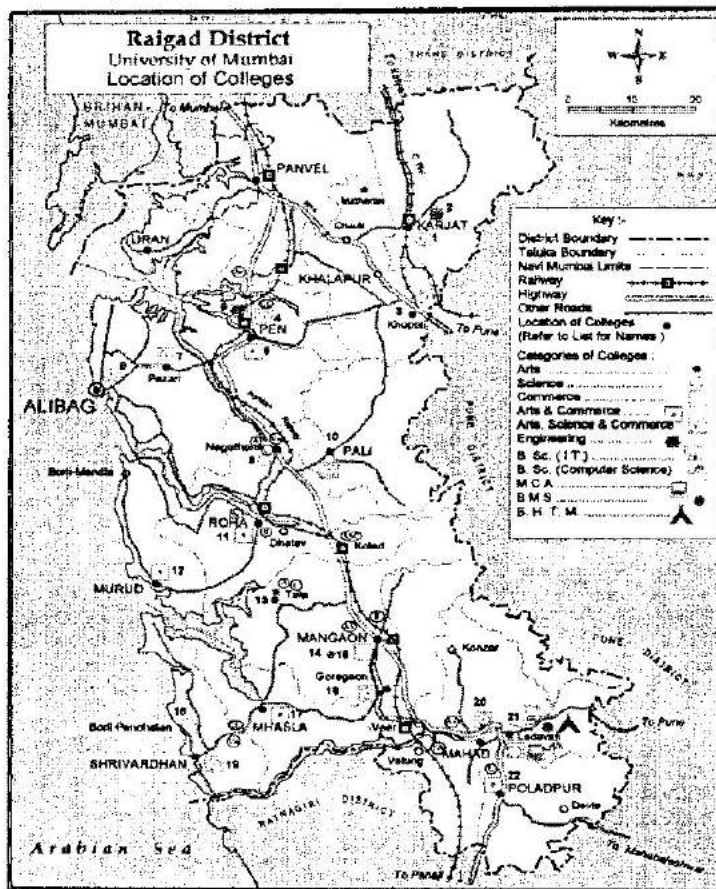
- It appears from the map and graph of Thane district that urban centres located at Ulhas Valley, viz. Thane, Kalyan, Dombivali, Ulhasnagar, Ambernath and Badlapur do not have any further scope of accommodation of new colleges. The area is completely saturated; however, some provision of night colleges / community colleges can be made.
- There are some areas where potential for further expansion exists, viz. A) Murbad – Shahapur area, B) Bordi – Talasari area, C) Mokhada –Wada – Jawahar.
- There is also scope for colleges in newly populated areas like Kalyan to Hajimalang, Bhiwandi – Gramin, Kalyan to Padgha, Murbad, Saphala and Nala Sopara.
- At Wada, a community college should be developed. It can act as a link between Bhiwandi in the south and Mokhada and Jawahar in the North.

- From Shahapur to Wada after crossing the Tansa Dam, a college may be located. The college should have the innovative courses like Rural Development.
- In Talasari, a community college for Tribal People along with Vocational Courses, physical education should be developed. The syllabus also should also cover folk culture.
- *Thane (Urban) - Law Colleges. (Suggestion given in Senate meeting on 5/10/12)

In addition to the above, the proposed colleges in district are as follows:

*Thane District	
Taluka	Proposed Colleges
Shahapur	Arts and Science with emphasis on bioscience Environmental Science B. Sc Computers
Wada	Rural Development Community College Vocational Institution Physical education
Talasari	Community College Tribal Study Physical Education Folk - Music and Dances
Chinchini	Science Subjects Marine Fisheries Marine Geology Aqua culture Fish Culture
Palghar	Education Architecture Management

Raigad District

The district is located in Konkan, South of Thane District.

District statistics:

The population of the district in 2011 was 26,35,394.

Density of population 368 person per sq.km

Out of the total population 76% are rural population while 24% are urban population.

Literacy Rate 83.89%

The district has got the following Talukas – Alibag, Pen, Murud, Panvel, Uran, Karjat, Khalapur, Mangoan, Roha, Sudhagad, Tale, Mahad, Mhasala, Shrivardhan, Poladpur

Currently enrollment across all the faculties is as follows:

Karjat	1364
Alibag	2508
Khalapur	348
Khopoli	1152
Mahad	1452
Mangaon	1092
Mhasala	272
Murud -Janjira	384
New Panvel	3250
Pali-Sudhagad	620
Panvel	1055
Pen	960
Poladpur	492
Roha	1044
Shriwardhan	720
Tala	444
Uran	720

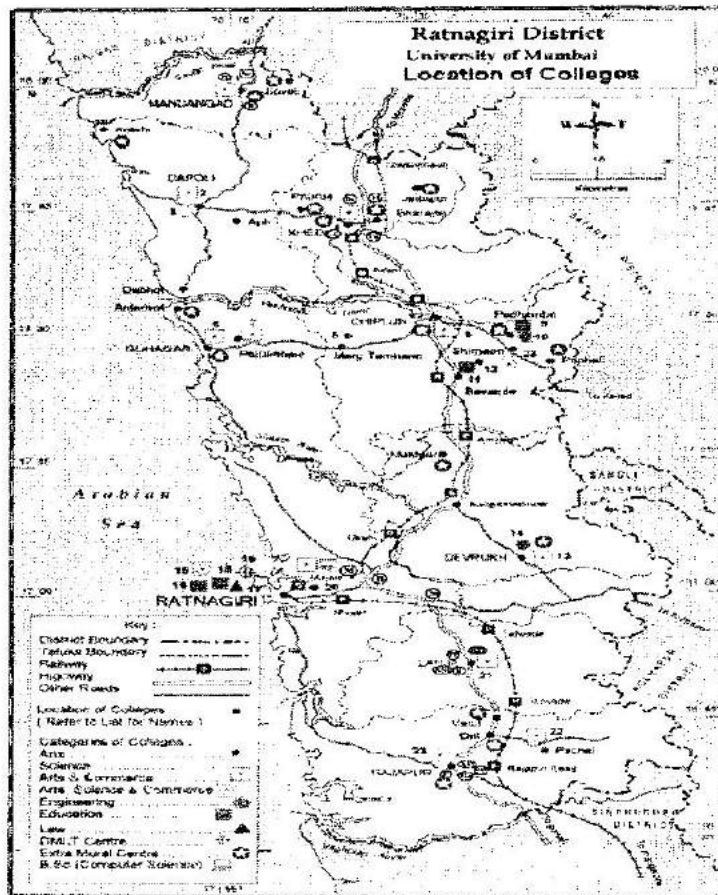
This District has shortage of 24 colleges. 12 New colleges in traditional areas will be allowed. However, colleges taking up innovative / new courses will be permitted one division. Analysis of the data and recommendations are as follows:

- In case of Raigad, apart from New Panvel, Karjat and Alibaug, enrollment is yet low. However, these are rural areas and the urban courses suitable in Mumbai, will not serve the needs of the people in this area. There is therefore a potential for development of community colleges to meet local community needs.
- Panvel, Karjat and Pen form a triangle, but whereas Panvel (except the area covered under the Municipal Corporation) and Karjat have already attained a certain degree of development, Pen and Khalapur (except the area covered under the Khopoli Municipal Corporation) have lagged. Therefore for this region, some colleges with innovative courses like Aviation, Hospitality Management, Sports Recreation and Management, Horticulture, etc. should be developed.

- Roha, Nagothane have already developed as industrial units. In case of Roha, science education along with specialization in Bio-science to be developed.
- In Mangoan, apart from Arts and Science a community college with courses of 2 years duration should be introduced. This can include, tailoring, wood craft, automobile, packaging.
- The single faculty college in Tala should be converted to at least Arts and Commerce.
- Mhasala and Sriwardhan each have a coastal college but with low enrollment. While the existing colleges should be allowed to be developed, innovative courses should be shared among the colleges.
- *Raigad - Law Colleges. (Suggestion given in Senate meeting on 5/10/12)

In addition to the above, the proposed colleges in district are as follows:

*Raigad	
Taluka	Proposed Colleges
Pen	Community College Environmental Science Hospitality College Bio-science Earth Sciences
Khalapur	Aviation Hospitality Management Sports Recreation and Management Horticulture
Nagothane	Arts & Commerce Vocational Courses based on Technology and Engineering Science Subjects, Fundamental Science, B. Tech, Computer Science
Roha	
Mangoan	The existing commerce college to be multi faculty Automobile repairing, carpentry, apparel manufacturing, B. Sc leather technology, sports recreation Community College
Kolad	Arts, Commerce and Science College
Tala	Arts College to be converted to Multi faculty
Mhasala	
Shrivardhan	Marine Biology Preservation Packaging
Mahad	Buddhist Study Centre (3 years degree Course)

Ratnagiri District

Ratnagiri is in south Konkan, eastern side is Sahyadri Mountain, which gradually merges with the sea in the west. The main rivers are Shastri, Bor, Kajal, etc.

District statistics:

Total Population as per 2011 – 16,99,777

Area 8206 sq.km

Density 206.70 person per sq.km

Talukas in Ratnagiri – Mandangad, Dapoli, Khed, Chiplun, Guhagarh, Sangameshwar, Ratnagiri, Lanja, Rajapur.

Ratnagiri city is the headquarter of the district and the most important centre of education and other services.

Currently enrollment across all the faculties is as follows:

Chiplun	1415
Dapoli	659
Devrukh	432
Guhagar	660
Khed	1092
Lanja	371
Malgund-Chafe	240
Mandangad	360
Pali	360
Rajapur	485
Ratnagiri	2208
Sangmeshwar	240

This District has 13 excess colleges and hence no new colleges in traditional areas will be allowed. However, colleges taking up innovative / new courses will be permitted one division. Analysis of the data and recommendations are as follows:

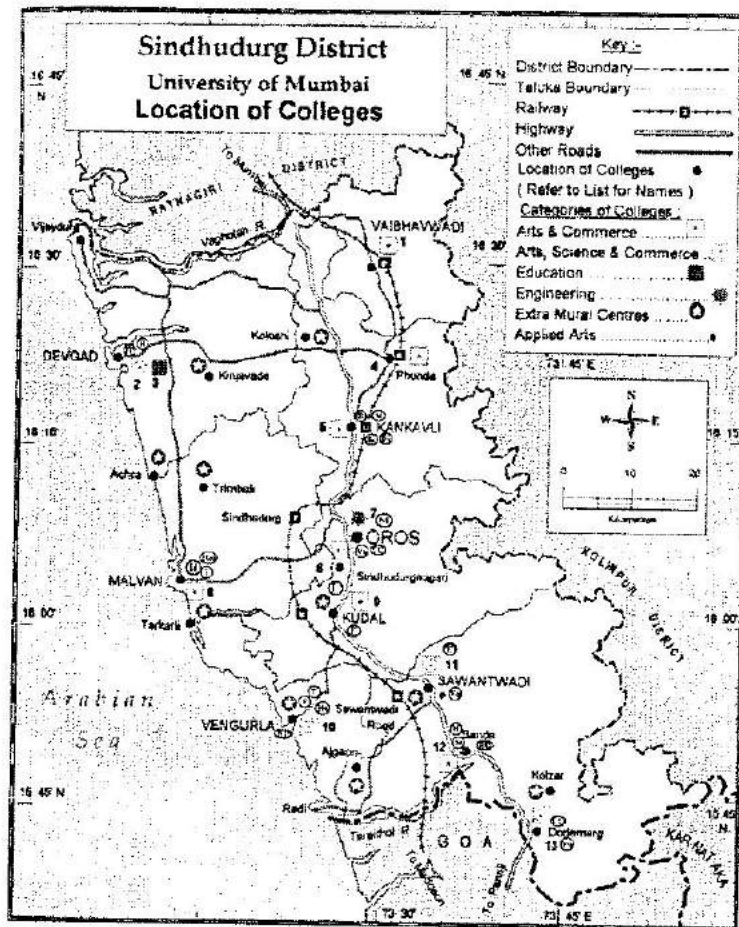
- Ratnagiri is in south Konkan. Originally there were two educational centers – Ratnagiri and Chiplun, but over period of time several colleges have come up.
- In some cases colleges are adjacent to each other thus, encroaching on the threshold of each other like for example in Guhagarh, Patpanale, Margtamane. In such areas survival of the old colleges will be given special consideration.
- However, in Jaitapur, Barhani, Apti, Ayani, Phurus science colleges to be established where students can get the training for Job in the local Nuclear Plants. Emphasis should be given to development of community colleges.
- Since the area is developing, colleges should also focus on vocational training like Hospitality, Education, Transport Operation, Tourism Operation and Hotel Management, etc.
- In case of Ratnagiri, though it is a 3 faculty college, but some other vocational courses like Pisciculture, packaging, naval architecture, costal

ecology, etc. to be developed. This can also be the centre for community colleges.

- In Case of Mandangad, Arts and Commerce should accommodate Science faculty with Computer Science and Biological Science.
- In case of Lanza and Rajapur, there is a 3 faculty college, horticulture, packaging and Physical Education should be introduced.
- *Ratnagiri - Law Colleges. (Suggestion given in Senate meeting on 5/10/12)

In addition to the above, the proposed colleges in district are as follows:

*Ratnagiri	
Taluka	Proposed Colleges
Khed	Science Vocational Institution Horticulture (3 years degree course) Floriculture (2 years diploma course) Packaging Chemistry Courses on extraction of essences from flowers and manufacturing of perfumes
Mandangad	In existing college: Computer Science and Biological Science Education
Devrukh and Lanza	Science faculty to be introduced Horticulture and Research Institution Two years diploma course to be introduced in - Physical Education Rural Development Automobile Repairing Diploma Course in Horticulture, Packaging, Fish Processing, Auto Mobile and Food Processing, especially mango.
Rajapur	
Ratnagiri City	Marine Geology, Coastal Ecology Fish Culture, Pisciculture Packaging Naval Architecture

Sindhudurg District

Sindhudurg originated in 1981 after bifurcation from Ratnagiri and is the southern-most district of Maharashtra.

District statistics:

The population as per 2011 was 8,68,825

Area 5207 sq.km

Population Density 166 person per sq.km

It is predominantly a rural area with 90.6% of the total population in rural areas while 9.4% of the population is in urban areas.

Total Talukas 8 – Dodamarg, Sawantwadi, Vengurla, Kudal, Malwan, Kankavali, Devgad, Vaibhavwadi.

Currently enrollment across all the faculties is as follows:

Devgad	420
Dondamarg	240
Kankavali	1044
Kudal	1242
Malvan	660
Sawantwadi	1104
Oros	240
Vaibhavwadi	240
Vengurla	360

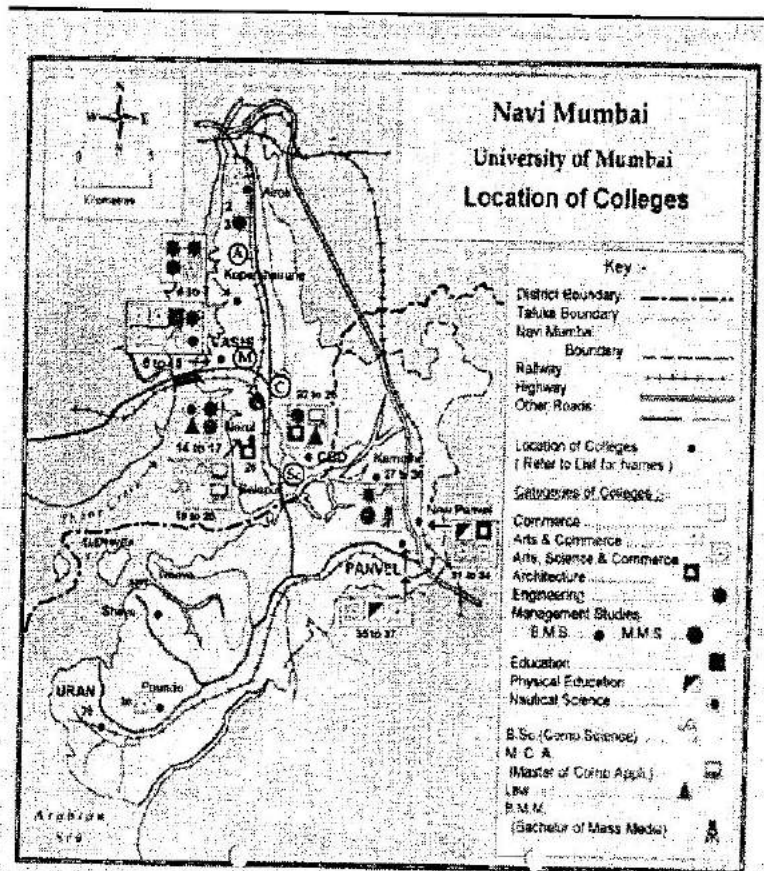
This District has 3 excess colleges and hence no new colleges in traditional areas will be allowed. However, colleges taking up innovative / new courses will be permitted one division. Analysis of the data and recommendations are as follows:

- Sindhudurg has the potential for further development along the highway and the railway. We can therefore permit some community colleges in this area.
- Kankavali is the important centre. But Kankavali should get the benefit of science, education and rural development. Vocational Courses should be added to community colleges to service Phonda in the North.
- Between Malwan and Devgad, colleges should develop between Achra and Trimbak. These should be vocational centres along with Arts faculty.
- Sawantwadi has the old established college. There is potential for the development of vocational courses.
- However, beyond Sawantwadi, colleges have already developed in Banda and Dodamarg. Banda can be developed as subsidiary centre with Sawantwadi for Vocational Courses, applied components, etc.
- *Sindhudurg - Law Colleges. (Suggestion given in Senate meeting on 5/10/12)

In addition to the above, the proposed colleges in district are as follows:

*Sindhudurg	
Taluka	Proposed Colleges
Kankavali	Fundamental Science, Maths, Chemistry, Bio Science - Botany, Zoology Marketing and Management Education Rural Development B. Ed Architecture College Diploma in Tourism
Oros	Community College connecting Kankavali and Kudal Physical Education College
Sawantwadi	Fine Arts Crafts and Arts Diploma in Tourism
Banda and Dodamarg	Bioscience, Computer Science Rural Development Vocational Courses Applied Components Hotel Management
Vengurla	Diploma in Fishing Rural Development Diploma in Tourism
Malwan	Diploma in Tourism Hospitality Management Hotel Management
Devgad	Horticulture Food Processing and Packaging

Navi Mumbai District

Navi Mumbai is a newly developed planned city partly in Thane and Raigad District. In fact, it was developed to act as a counter magnet to Mumbai - to absorb the excess population outside the city but in close proximity to it.

The original centre of the city was laid down as Vashi, a fishing village with surrounding 50 sq. km area. Other centers along the Thane coast gradually developed. In fact, at present Airoli is the northern-most centre, while New Panvel is the southern-most centre.

The maximum concentration of educational institutions is in Vashi, Sanpada, Nerul, Jui Nagar and Belapur and Panvel. This area is now saturated. There is no scope for further expansion. A number of engineering colleges have developed in this area and a big educational institution builders like D.Y. Patil, Patangrao Kadam, Bharatee Vidyapeeth, Datta Meghe have established engineering colleges in this area. This is the hub of the self financing institutions.

District statistics:

Navi Mumbai has a population of 11,19,477 according to the 2011 census of India.

Its coordinates are between Latitude 19.5' and 19.15', Longitude 72.55' and 73.5'.

The density of population of Navi Mumbai is 3,264 sq km.

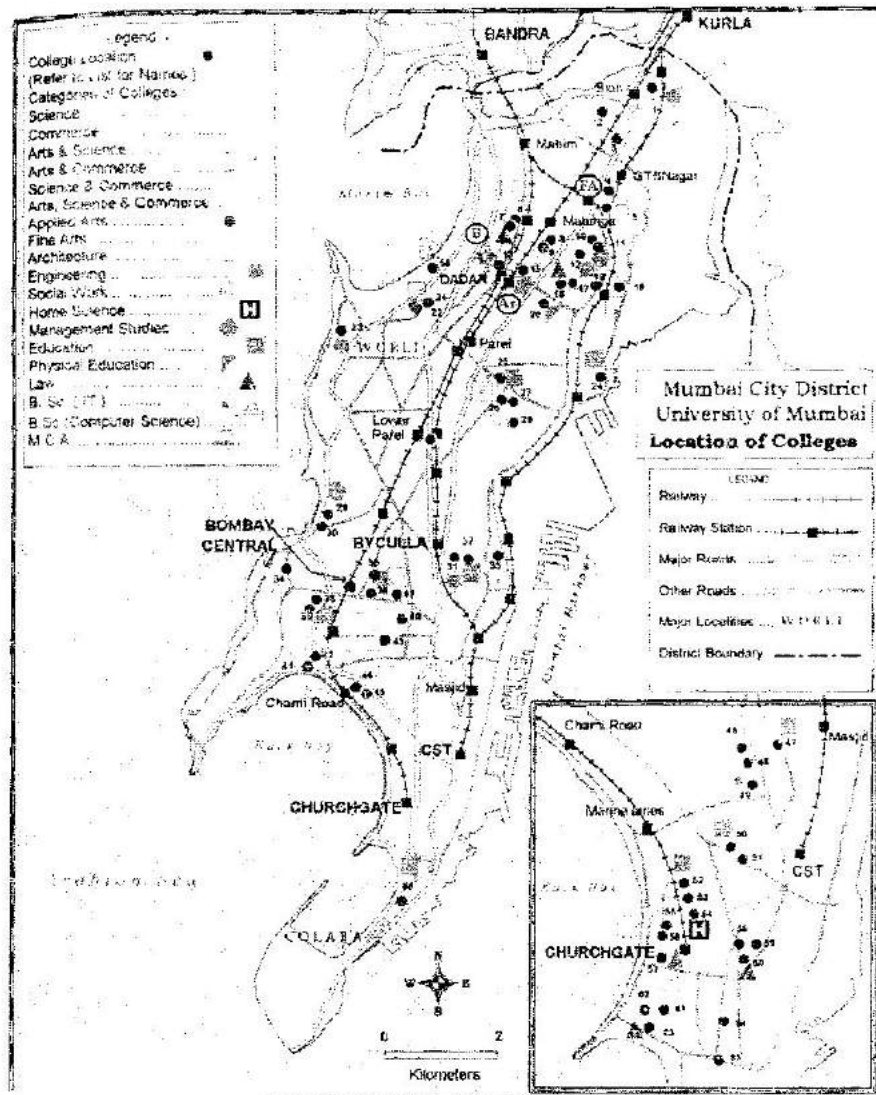
Currently enrollment across all the faculties is as follows:

Airoli	1608
Belapur	60
Ghansoli	504
Kalamboli	384
Kamothe	228
Kharghar	420
Koparkhairane	1308
Nerul	1655
Sanpada	1100
Vashi	4166

This District has shortage of only 10 colleges and hence no new colleges in traditional areas will be allowed. However, colleges taking up innovative / new courses will be permitted one division.

One college each will be permitted in the following disciplines:-

1. Social Work	: 1
2. B.Ed. in Physical Education	: 1
3. Law	: 1
4. Architecture	: 1
5. Fine Arts	: 1

Mumbai City District

Mumbai is the largest city of Western India, and is considered the gateway to India. It has a rich heritage and is a hub of commercial and cultural activities for more than 500 years. Over the years, it has evolved from a city of simple trading activities to a bustling center of commerce and industry. The city has withstood multiple crises, yet it has shown immense vitality to rally round, and move forward towards a better future.

With respect to the University functioning, the city has been divided into 2 districts: Mumbai City and Mumbai Suburbs.

The development of colleges began during the British period in South Mumbai mainly to cater to the need of European population in Fort, South and Colaba

area and also some Indian residents in Fort North, Dhobi Talao, Esplanade and Chowpatti area. The first college, Elphinston College was established in 1857 followed by St. Xaviers and Wilson College. But on the eve of Independence some colleges developed in South Mumbai, namely Siddharth College and Jaihind College.

Following this cluster in South Mumbai successive development has taken place in Girgaon, Chowpatti area. Beyond South Mumbai, the textile industry developed in Byculla, Parel, Lalbaugh, Naygaon, hence there was not much of development of colleges except M.D College in Parel. At present there are 50 colleges in Mumbai city and 90 colleges in the suburb.

Successive developments of educational institutions had taken place in Dadar and Matunga in the western line. The Ruia, Khalsa, SIES College developed in the central line and Ruparel and Kirti developed in the western line.

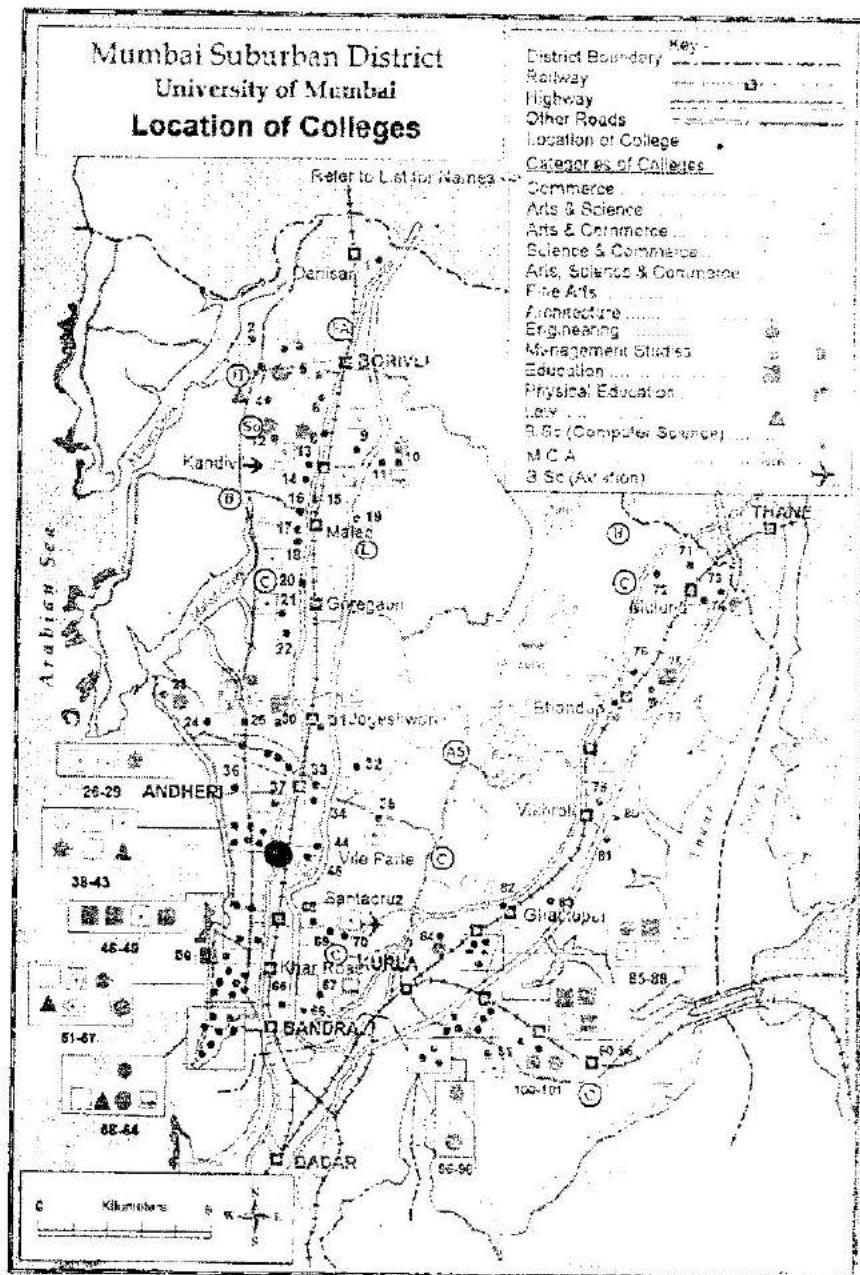
The City District has 18 excess colleges and hence no new colleges in traditional areas will be allowed. However, colleges taking up innovative / new courses will be permitted one division.

As per our principle each college should have a catchment area of 5 km radius in the city. As can be seen in the map, further addition of the colleges is not possible because the existing colleges are located in close proximity with each other.

However, new faculties can grow in spite of the fact that city cannot accommodate new colleges in the traditional areas of Art, Science, Commerce faculties. Many of the existing science colleges can start courses in environmental science, computer science, bio sciences. However, these should be self financing courses and furthermore, special infrastructure will have to be built for introducing such colleges. The Self Financing Departments should not encroach upon the aided institutions infrastructure.

One college each will be permitted in the following disciplines:-

1. Social Work	: 1
2. B.Ed. in Physical Education	: 1
3. Architecture	: 1
4. Fine Arts	: 1
5. Law	: 1

Mumbai Suburb District

This District has shortage of 8 colleges but keeping in view the scarcity of space, no new colleges in traditional areas will be allowed. However, colleges taking up innovative / new courses will be permitted one division.

Colleges can develop with social work, law and architecture faculty. Some of the colleges also can introduce diploma courses like fishery study (Versova and

Malad), catering colleges, tailoring diploma, etc. Some of the colleges with big campuses can work as a community centre (for example: Vidyavihar campus of Somiya College, Bhavans college campus in Andheri, etc.)

*Andheri To Borivali - Management Studies Colleges. (Suggestion given in Senate meeting on 5/10/12)

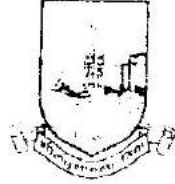
One college each will be permitted in the following disciplines:-

1. Social Work	: 1
2. B.Ed. in Physical Education	: 1
3. Law	: 1
4. Architecture	: 1
5. Fine Arts	: 1

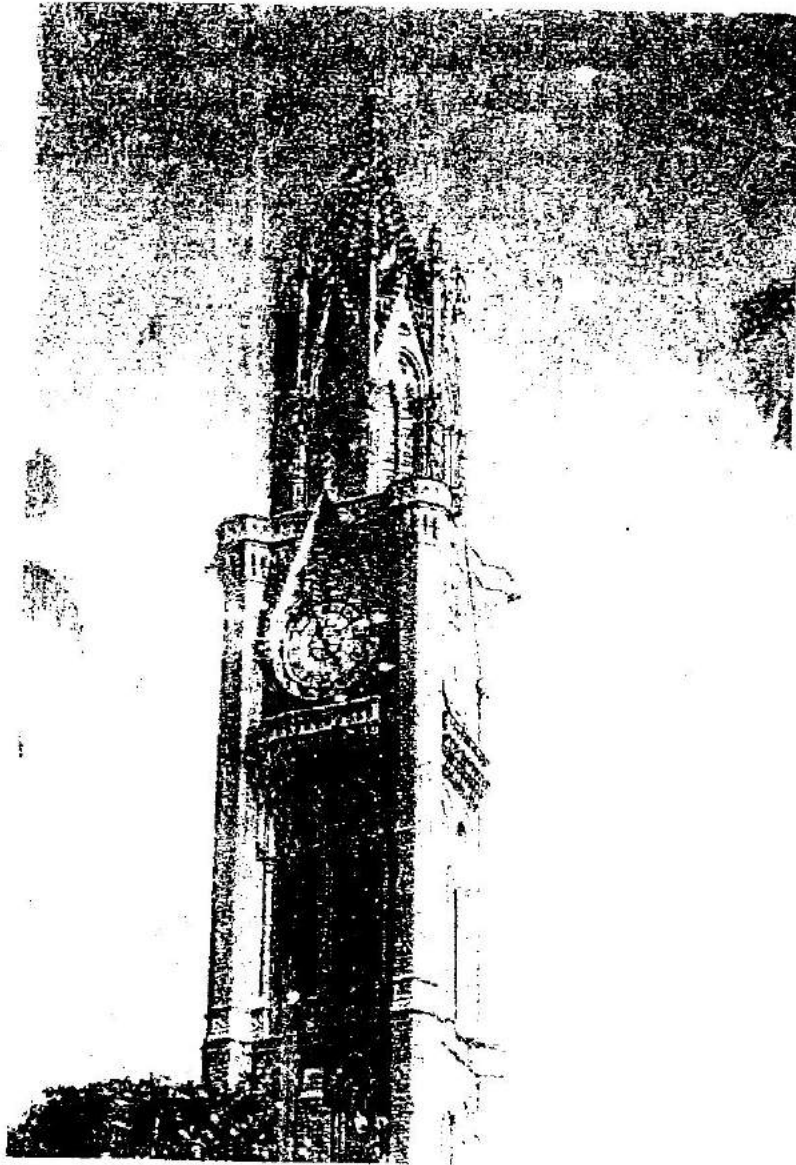
मुंबई विद्यापीठ

बृहत आराखडा २०१४-१५

मुंबई विद्यापीठ

बृहत आराखडा २०१४-१५

बृहत आराखडा २०१४-१५

उपोद्घात:

विषय प्रवेश आणि सद्य स्थिती:

मुंबई विद्यापीठ (जे पूर्वी बॉम्बे युनिव्हर्सिटी म्हणून ओळखले जात होते) हे भारतातील सर्वात जुन्या आणि आघाडीच्या पहिल्या विद्यापीठांपैकी एक आहे. मुंबई विद्यापीठाची स्थापना १८५७ साली झाली. भारतातील पहिल्या तीन विद्यापीठांपैकी ते एक आहे.

समाजाचे बौद्धिक व नैतिक शक्तीस्थान म्हणून विद्यापीठाले गेल्या १५६ वर्षात भरीव कामगिरी केली आहे. मुंबई विद्यापीठाने सामाजिक मूल्य आणि संधीची सतत वाढणारी जबाबदारी उत्साहाने आपल्या खांद्यावर वागवत देशाला आणि विशेषतः मुंबई शहराला उत्तम गुणवत्ता दिली आहे.

मूलतः विद्यापीठाने पदवीपूर्व पातळीवरील अध्यापन आणि परीक्षांचे आयोजन या संदर्भात आपले प्रयत्न केंद्रीत केले होते. पुढील टप्प्यावर संशोधन आणि पदव्युत्तर पातळीवरील शिक्षण या घटकांकडे लक्ष दिले गेले. परिणामतः समाजशास्त्र आणि नागरिक शास्त्र तसेच राज्यशास्त्र या विभागांची विद्यापीठात स्थापना झाली.

राष्ट्रीय मूल्यांकन एव प्रत्यायन परिषदेने मुंबई विद्यापीठाला 'अ' दर्जाची मान्यता दिली आहे. विद्यापीठाला कलिनग येथे २४३ एकर, फोर्ट परिसर येथे १४ एकर, रत्नागिरी उपकेंद्र येथे २० एकर आणि ठाणे व कल्याण उपकेंद्र येथे ६.५ व ६.२६ एकर क्षेत्र अनुक्रमे लाभले आहे. विद्यापीठाच्या अखत्यारित ६८१ संलग्नित महाविद्यालये व संस्था आणि ५६ विभाग तसेच पदव्युत्तर केंद्रे आहेत.

बृहत आराखड्याची आवश्यकता:

समाज, विद्यार्थी, शिक्षक, विविध शैक्षणिक संस्था, त्यांचे विभाग, शिक्षक आणि शिक्षकेतर कर्मचारी आणि राज्यशासन असे विद्यापीठाचे विविध लाभधारक आहेत. या लाभधारकांच्या वाढत्या गरजांचा एकत्रित विचार करण्याची गरज आहे.

वाढती लोकसंख्या आणि त्यांच्या महत्वाकांक्षे तसेच भारताला जगातील विकसित देशांमध्ये योग्य स्थान मिळविण्याच्या दृष्टीने मुंबई विद्यापीठाच्या विस्तारीकरणासाठी योग्य दिशा पुरविणे हा या बृहत आराखड्याचा उद्देश आहे.

महाविद्यालये आणि भौगोलिक विस्तार :

राज्यातील सात जिल्हे / विभागातील विद्यार्थ्यांना विद्यापीठ सुविधा पुरविते. महाविद्यालयांची जिल्हावार/विभागावार व विद्याशाखावार विभागणी पुढीलप्रमाणे आहे.

मुंबई विद्यापीठ

बृहत आराखडा २०१४-१५

क्र. क्रमांक	विद्याशाखा	मुंबई शहर	मुंबई उपनगर	अणे	रायगाड	रत्नागिरी	तिरुदुर्ग	नवी मुंबई	महाविद्यालयांची संख्या
१	स्थापत्यशास्त्र	२	३	३	१				
२	कला	१		१				५	१८
३	कला आणि विज्ञान	३		३	२	२	१	२	७
४	कला, विज्ञान व वाणिज्य	१६	२५	४४	१८	२	६	१४	१४२
५	कला व वाणिज्य	६	१६	३०	९	७	८	१	७७
६	वाणिज्य	१५	२७	७	१		३	४	६७
७	विज्ञान	४	४	१०	६	५	१	४	३४
८	विज्ञान व वाणिज्य	१	१२	१२	५		१	५	३६
९	नौकागमन शास्त्र				१			२	३
१०	सामुद्री विज्ञान (विज्ञान शाखा पदवी)	१							१
११	(विज्ञान शाखा पदवी) वैमानिक		२	१					३
१२	ललित, नृत्य, संगीत, चित्रकला व कला महाविद्यालय	४	२	१			१		८
१३	(बी.एड. अध्यापन शास्त्र)	६	२१	२८	४	६	३	८	७६
१४	विशेष अध्ययन/पदविका बालसंगीत व सिनेमा	१	२						३
१५	शारीरिक प्रशिक्षण महाविद्यालय	१			१				२
१६	अभियांत्रिकी महाविद्यालय	७	१३	१४	१०	४	२	१३	६४
१७	MCA महाविद्यालय	२	४		१	१			
१८	व्यवस्थापन अभ्यास महाविद्यालय	९	१५	६	७	२		६	१४
१९	विद्ये	७	१२	१	२	१		८	४७
२०	औषधविज्ञान	१	५	७	२	२		३	२९
२१	समाजसेवा महाविद्यालय	१						५	२२
२२	गृहविज्ञान महाविद्यालय	१							१
२३	आदरातिथ्य अभ्यास (विज्ञान शाखा पदवी)	४	३	१	१	२	२	३	१६
	एकूण	९३	१९३	१७०	७१	४३	३०	८२	६८१

गृहितके:

मुंबई विद्यापीठाने वर्ष २०१३-१४ ते २०१७-१८ या पाच वर्षाकरिता बृहत आराखडा तयार केला होता. सदर बृहत आराखड्याचे पुनरावलोकन करून शैक्षणिक वर्ष २०१४-१५ या सालाकरिता बृहत आराखडा तयार केला आहे.

मार्गदर्शक तत्वे:

समितीने बृहत आराखड्याची मांडणी करताना पुढील मार्गदर्शक तत्वे पदविपूर्व व पदव्युत्तर अभ्यासक्रमांची नविन महाविद्यालये / नविन अभ्यासक्रम / अतिरिक्त तुकड्या व नविन विषय इत्यादिकरिता स्विकारली आहेत.

१. प्रत्येक महाविद्यालयातील एकूण तुकड्यांची संख्या शहरी विभागात ४ तर ग्रामिण विभागात २ राहिल. परंतु सद्यस्थितीत महाविद्यालयात उपलब्ध असलेल्या तुकड्यांची संख्या जशी आहे तशी राहिल.
२. प्रत्येक तुकड्यातील विद्यार्थ्यांची संख्या संबंधीत शासन निर्णयाप्रमाणे राहिल.
३. अस्तित्वात असलेल्या महाविद्यालयांमध्येच नविन तुकड्यांची संख्या वाढविण्यास फक्त नॅक/एनबीए यांचे मुल्यांकन / पुनर्मुल्यांकन झालेल्या महाविद्यालयांना किंवा ज्यांनी नॅक/एनबीए यांचेकडे उद्देशाबाबतचे पत्र (Letter of intent) सादर केलेल्या महाविद्यालयांनाच मान्यता देण्यात येईल. तसेच, अशा महाविद्यालयातील मागील तीन वर्षात अस्तित्वात असलेल्या तुकड्या ८० टक्यांहून अधिक भरल्या असतील तरच या अधिक तुकड्यांना मान्यता दिली जाईल.
४. कम्युनिटी महाविद्यालये व नाविन्यपूर्ण/शिक्षणक्रम अभ्यासक्रम सुरू करणे-या महाविद्यालयांना प्रोत्साहन दिले जाईल. प्रत्येक तालुक्यामध्ये या प्रकारच्या एक नवीन महाविद्यालयांना प्रोत्साहन दिले जाईल.
५. नामांकीत, असामान्य, अभिलेख सिध्द असलेले परदेशी तसेच भारतीय विद्यापीठे / संस्था यांचे बरोबर सह शिक्षण देणारी केंद्रे निर्माण करण्यासाठी प्रयत्न केले जातील.
६. वैशिष्ट्यपूर्ण अभ्यासक्रमांसह उदयास येणा-या संस्थाना प्राधान्य देण्यात येईल.

महाविद्यालयांना संलग्नतेवरिता निवडीसाठी लावण्यात येणारे निकष -

महाविद्यालयाच्या निवडीकरता - उपलब्ध सुविधा, मान्यताप्राप्त प्राचार्य, उपलब्ध शिक्षकवृंद, पेपर तपासणीच्या तसेच मुल्यांकनाच्या कामातील सहभाग, इतर पायाभूत सुविधां बरोबर निकटच्या महाविद्यालयापासून असलेले अंतर इ. या मार्गदर्शक निकषांमध्ये समावेश केला आहे.

तसेच ज्या महाविद्यालयांनी वाढीव तुकड्या, नवे अभ्यासक्रमाकरीता अर्ज केले असतील त्यांनी शिक्षणाचा उच्च दर्जा टिकवण्यासाठी नॅक/एनबीए मुल्यांकन/पुनर्मुल्यांकन केले किंवा अर्ज सादर केले किंवा कसे या बाबी विचारात घेण्यात येतील.

अर्ज प्राप्त झाल्यानंतर सदर अर्जांची छाननी करण्यात येईल व जी महाविद्यालये उपरोक्त निकषांची पूर्तता करतील त्यांचे प्रस्ताव तज्ञ समिती पुढे पुनर्अवलोकना करिता ठेवण्यात येतील.

बृहत आराखड्यात नमूद केलेल्या मार्गदर्शक तत्वांनुसार समिती पुढील निकषांवर अर्जांची छाननी करेल.

१. महाविद्यालयाचे तालुका निहाय भौगोलिक स्थान
२. तालुक्यात मान्य केलेली विद्याशाखा
३. त्या क्षेत्रातील उपलब्ध असलेली निकटची महाविद्यालये

प्रत्येक तालुक्यात कम्युनिटी महाविद्यालयांना तसेच नाविन्यपूर्ण अभ्यासक्रम असलेल्या महाविद्यालयांना प्रोत्साहन देण्यात येईल.

समितीने अखिकडील नविन विद्यार्थ्यांच्या नोंदणीचा कल लवकर उदाहरण दाखत नोंद घेतली. त्यामुळे २०१२-१३ व २०१३-१४ या शैक्षणिक वर्षात आतापर्यंत उपलब्ध असलेल्या विद्यार्थ्यांच्या नोंदणीबाबतच्या तपशिल विचारात घेता उदयास येणा-या नाविन्यपूर्ण आणि रोजगारभिमुख अभ्यासक्रमांकडे विद्यार्थ्यांच्या साफ कल दिसून येतो.

म्हणून जेव्हा वाणिज्य शाखेकडे कमी नाव नोंदणी आहे तेव्हा व्यवसाय व्यवस्थापन (B.M.S.) या सारख्या अभ्यासक्रमाच्या नावनोंदणीमध्ये वाढ तसेच पारंपारीक अभ्यासक्रम प्राणीशास्त्र आणि वनस्पतीशास्त्र शाखेकडे कमी तेव्हा जैव तंत्रशास्त्र सारख्या अभ्यासक्रमाच्या नाव नोंदणीकडे वाढ झाल्याचे आढळते.

तसेच पुणे, नाशिक, अमरावती इत्यादी शहरे शिक्षणाचे विभागीय केंद्र म्हणून उदयास आल्याने उच्च शिक्षणाकरिता पुर्वीपासून मुंबईला येणा-या विद्यार्थ्यांना हे विभागीय केंद्र सामावून घेऊ लागले.

शिफारस :-

उपरोक्त नमुद केलेले मार्गदर्शक तत्वे आणि सोबत जोडलेल्या विविध अभ्यासक्रमाच्या विद्यार्थ्यांच्या नावनोंदणीचा तपशिल विचारात घेता, महाविद्यालय व विद्यापीठ विकास मंडळ, विविध अभ्यासक्रमामधील विद्यार्थ्यांच्या नावनोंदणीचा कल लक्षात घेता कम्युनिटी महाविद्यालये आणि मुंबई विद्यापीठात उपलब्ध नसलेले नाविन्यपूर्ण अभ्यासक्रमा व्यतिरिक्त नविन महाविद्यालयाना शैक्षणिक वर्ष २०१४-१५ मध्ये संलग्नता न देण्याची व्यवस्थापन परिषदेला शिफारस करण्यात येत आहे. तसेच नविन कम्युनिटी महाविद्यालयांचे निवडीबाबतचे निकष पारंपारिक महाविद्यालयाना नविन विषय सुरू करण्याबाबतचे आहे तेच लागू राहतील व उपरोक्त नमुद केल्याप्रमाणे नॅक / एनबीए मुल्यांकन आवश्यक राहील.

विद्यार्थी नोंदणीचा तपशिल
शैक्षणिक वर्ष २०१२-१३

कला शाखा

जिल्हा	प्रथम वर्ष कला			प्रथम वर्ष बी.एम.एम			प्रथम वर्ष बी.एस.डब्ल्यू (भाग -१)		
	क्षमता	नोंदणी	टक्केवारी	क्षमता	नोंदणी	टक्केवारी	क्षमता	नोंदणी	टक्केवारी
मुंबई शहर	७६४९	५४१९	७०.८४	२२३१	२२२६	७५.९४	६०	३८	६३.३३
मुंबई उपनगर	३०६०	२०३१	६६.३७	१६२२	९८२	६०.५४	०	०	०
रायगड	६२४०	४३१५	६९.१५	६०	३	५	०	०	०
रत्नागिरी	३०८०	१९२१	६२.३७	६०	१२	२०	०	०	०
सिंधुदुर्ग	२४१४	१४२१	५८.८६	०	०	०	०	०	०
ठाणे	१६५१९	११०८४	६७.०९	१३८०	८२०	५९.४२	०	०	०
एकूण संख्या	३८९६२	२६१९१	६७.२२	६०५३	४०४३	६६.७९	६०	३८	६३.३३

जिल्हा	बी.एड			विधी (३ वर्ष)			विधी (५ वर्ष)		
	क्षमता	नोंदणी	टक्केवारी	क्षमता	नोंदणी	टक्केवारी	क्षमता	नोंदणी	टक्केवारी
मुंबई शहर	२८४५	१९२०	६७.९४	२३६०	२८९९	८२.२०	१२८०	८४०	६५.६२
ठाणे	४१४०	२४९४	६०.२४	७८०	६४९	८३.२०	५८०	२९९	५१.७२
रायगड	६००	३२८	५४.६६	२४०	१७८	७४.१६	३२०	१९९	६२.१९
रत्नागिरी	५८०	३६७	६३.२७	निरक	निरक	निरक	निरक	निरक	निरक
सिंधुदुर्ग	३००	१६३	५४.३३	८०	४०	५०	१४०	३६	२५.७१
एकूण संख्या	८४६५	५३४२	६३.१०	४४६०	३७६६	८२.१९	२३२०	१३२०	५६.८९

वाणिज्य शाखा

जिल्हा	प्रथम वर्ष वाणिज्य			प्रथम वर्ष वाणिज्य (ए.ए.एफ)			प्रथम वर्ष वाणिज्य (बी.ए.एफ.)		
	क्षमता	नोंदणी	टक्केवारी	क्षमता	नोंदणी	टक्केवारी	क्षमता	नोंदणी	टक्केवारी
मुंबई शहर	३६६६०	३११७४	८५.०३	२५१७	२१६८	८६.१३	२२४०	१५१३	६७.५४
मुंबई उपनगर	२१२०९	१८४४४	८६.९६	१८१६	१५५४	८५.५७	१७६४	११८३	६७.०६
रायगड	६१०८	४२२१	६९.१०	५१६	३२१	६२.२०	००	०	०
रत्नागिरी	३६८६	२३६०	६४.०२	१२०	९७	८०.८३	६०	५८	९६.६६
सिंधुदुर्ग	२३३८	१५८९	६७.६६	०	०	०	१२०	३६	३०.००
ठाणे	३१८७६	२५७१२	८०.६६	२४७१	१८८४	७६.२४	२८३१	१६२७	५७.४७
एकूण संख्या	१०१८७७	८३५००	८१.९६	७४४०	६०२४	८०.९६	७०१५	४४१७	६२.९६

जिल्हा	प्रथम वर्ष वाणिज्य (एफ. एम.)			प्रथम वर्ष बी.एम.एस.		
	क्षमता	नोदणी	टक्केवारी	क्षमता	नोदणी	टक्केवारी
मुंबई शहर	१३३२	९७५	७३.१९	६३२४	४८५९	७६.८३
मुंबई उपनगर	८८३	३८५	४३.६०	३६०९	२९३६	८१.३५
रायगड	६६	५९	८२.३९	११७०	५०५	४३.१६
रत्नागिरी	१२०	९३	७७.५०	४८०	१५६	३२.५०
सिंधुदुर्ग	०	०	०	३००	१४९	४९.६६
ठाणे	७२०	३४२	४७.५०	५८६३	३०५०	६३.९६
एकूण संख्या	३१२१	१८५४	५९.४०	१७७४६	१२३५५	६९.६२

विज्ञान शाखा

जिल्हा	प्रथम वर्ष विज्ञान			प्रथम वर्ष विज्ञान (एकिएशन)			प्रथम वर्ष विज्ञान (फॉरेन्सिक सायन्स)		
	क्षमता	नोदणी	टक्केवारी	क्षमता	नोदणी	टक्केवारी	क्षमता	नोदणी	टक्केवारी
मुंबई शहर	७९५१	६०५१	७६.१०	१२०	२५	२०.८३	५०	४४	८८.००
मुंबई उपनगर	३८२९	२४००	६२.६७	१८०	९६	५३.३३	०	०	०
रायगड	४१३४	२२१६	५३.६०	६०	१	०.९६६	०	०	०
रत्नागिरी	१९७०	१०२४	५१.९७	०	०	०	०	०	०
सिंधुदुर्ग	९८२	५७१	५८.१४	०	०	०	०	०	०
ठाणे	९१०४	४९१६	५३.९९	०	०	०	०	०	०
एकूण संख्या	२७९७०	१७१७८	६१.४१	३६०	१२२	३३.८८	५०	४४	८८.००

जिल्हा	प्रथम वर्ष विज्ञान (होम सायन्स)			प्रथम वर्ष विज्ञान (हॉस्पिटॅलीटी स्टडीज)		
	क्षमता	नोदणी	टक्केवारी	क्षमता	नोदणी	टक्केवारी
मुंबई शहर	२००	१८६	९३.००	११४०	७३६	६४.५६
मुंबई उपनगर	०	०	०	३६०	१०५	२९.१६
रायगड	०	०	०	२४०	११०	४५.८३
रत्नागिरी	०	०	०	२४०	१६४	६८.३३
सिंधुदुर्ग	०	०	०	०	०	०
ठाणे	०	०	०	६६०	१५५	२९.५४
एकूण संख्या	२००	१८६	९३.००	२६४०	१३१०	४९.६२

जिल्हा	प्रथम वर्ष विज्ञान (आय. टी.)			प्रथम वर्ष विज्ञान (मेरीटाईम हॉस्पिटॅलीटी स्टडीज)			प्रथम वर्ष विज्ञान (नॉटिकल सायन्स)		
	क्षमता	नोंदणी	टक्केवारी	क्षमता	नोंदणी	टक्केवारी	क्षमता	नोंदणी	टक्केवारी
मुंबई शहर	३२३३	२८३३	८७.२९	०	०	०	०	०	०
मुंबई उपनगर	३४१०	२२६६	६६.४५	०	०	०	०	०	०
रायगड	१६७२	८६०	५१.४३	६०	०	२८.३३	१२५	११६	९२.८
रत्नागिरी	६००	२३४	३९	०	०	०	०	०	०
सिंधुदुर्ग	२४०	८०	३३.३३	०	०	०	०	०	०
ठाणे	५९०३	३३४३	५६.५९	००	०	०	०	०	०
एकूण संख्या	१५८३६	१६१७	६०.७३	६०	१७	२८.३३	१२५	११६	९२.८

जिल्हा	प्रथम वर्ष विज्ञान (कम्प्युटर सायन्स)		
	क्षमता	नोंदणी	टक्केवारी
मुंबई शहर	३५४०	१३३७	३७.७६
मुंबई उपनगर			
रायगड	१३००	२०३	२३.४२
रत्नागिरी	५४०	११८	२१.८५
सिंधुदुर्ग	४२०	१०७	२५.४७
ठाणे	५०४०	१४४४	२८.६५
एकूण संख्या	१०७४०	३२८७	३०.६०

जिल्हा	प्रथम वर्ष विज्ञान (मायक्रो-बायोलॉजी)			प्रथम वर्ष विज्ञान (बायो-केमिस्ट्री)			प्रथम वर्ष विज्ञान (बायो-जॅनालिटीकल)		
	क्षमता	नोंदणी	टक्केवारी	क्षमता	नोंदणी	टक्केवारी	क्षमता	नोंदणी	टक्केवारी
मुंबई शहर	७०	६५	९२.८५	९०	५३	५८.८८	६०	३२	६५
मुंबई उपनगर									
रायगड	०	०	०	०	०	०	०	०	०
रत्नागिरी	३२	२२	६२.८५	०	०	०	०	०	०
सिंधुदुर्ग	०	०	०	०	०	०	०	०	०
ठाणे	१७५	९८	५६	३५	१२	५४.२८	०	०	०
एकूण संख्या	२८०	१८५	६६.०७	१२५	७२	५७.६	६०	३२	६५

जिल्हा	प्रथम वर्ष विज्ञान (बायो-टेक्नोलॉजी)		
	समता	नोंदणी	टक्केवारी
मुंबई शहर	७००	५७२	८१.७१
मुंबई उपनगर			
रायगड	२२०	१५३	७२.८५
रत्नागिरी	०	०	०
सिंधुदुर्ग	०	०	०
ठाणे	५६०	४००	७१.४२
एकूण संख्या	१४८०	११२५	७५.५३

विद्यार्थी नोंदणीचा तपशिल
शैक्षणिक वर्ष २०१३-१४
(३१ ऑगस्ट २०१३ पर्यंत)

कला शाखा

जिल्हा	प्रथम वर्ष कला			प्रथम वर्ष बी.एस.एम			प्रथम वर्ष बी.एस.डब्ल्यू		
	समता	नोंदणी	टक्केवारी	समता	नोंदणी	टक्केवारी	समता	नोंदणी	टक्केवारी
मुंबई शहर	१०७०९	३७४८	३४.२९	४५५३	२९४३	६४.५३	१०	०	०
ठाणे	१६५१९	९५४५	५७.७८	१३८०	८५९	६२.२४	०	०	०
रायगड	६२४०	३८२३	६१.२६	६०	५३	८८.३३	०	०	०
रत्नागिरी	३०८०	१६३५	५३.०८	१०	१७	२८.३३	०	०	०
सिंधुदुर्ग	२४१४	१०७७	४४.६१	०	०	०	०	०	०
एकूण संख्या	३८९६२	१९८२८	५०.८९	६०५३	३८७२	६३.९६	१०	०	०

जिल्हा	बी.एड.			बी.पी.एड.		
	समता	नोंदणी	टक्केवारी	समता	नोंदणी	टक्केवारी
मुंबई शहर	२८४५	१६०९	५६.५५	१००	८८	८८
ठाणे	४०४०	२०६०	५०.९९	निरंक	निरंक	निरंक
रायगड	६००	२८१	४६.८३	निरंक	निरंक	निरंक
रत्नागिरी	५८०	१९२	३३.१०	निरंक	निरंक	निरंक
सिंधुदुर्ग	३००	६०	२०	निरंक	निरंक	निरंक
एकूण संख्या	८३६५	४२०२	५०.२३	१००	८८	८८

जिल्हा	विधी (३ वर्ष)			विधी (५ वर्ष)		
	क्षमता	नोंदणी	टक्केवारी	क्षमता	नोंदणी	टक्केवारी
मुंबई शहर	३३६०	२२९२	६८.२१	१२८०	७५७	५९.१४
ठाणे	७८	५८९	७५.५२	५८०	४०४	६९.६५
रायगड	२४०	१८०	७५	३२०	१६१	५०.३१
रत्नागिरी	निरंक	निरंक	निरंक	निरंक	निरंक	निरंक
सिंधुदुर्ग	२४०	१३८	५७.५	२००	३८	१९
एकूण संख्या	४६२०	३१९९	६९.२४	२३८०	१३६०	५७.१४

वाणिज्य शाखा

जिल्हा	प्रथम वर्ष वाणिज्य			प्रथम वर्ष वाणिज्य (ए. अँड एफ.)			प्रथम वर्ष वाणिज्य (बी अँड आय.)		
	क्षमता	नोंदणी	टक्केवारी	क्षमता	नोंदणी	टक्केवारी	क्षमता	नोंदणी	टक्केवारी
मुंबई शहर	५७८६१	४१५८२	७१.८५	४३३३	३६८५	८५.०४	४००४	२७३३	६८.२५
ठाणे	३१८७६	२२८८४	७१.७२	२४७१	२०५१	८३.००	२८३१	१८३०	६४.६४
रायगड	६१०८	४०८४	६६.८६	५१६	३०१	६६.०५	०	०	०
रत्नागिरी	२६८६	२२९९	६२.३७	१२०	१०६	८८.३३	६०	५८	९६.६६
सिंधुदुर्ग	२३३८	१६३२	६९.८०	०	०	०	१२०	२०	१६.६६
एकूण संख्या	१०१८७७	७२४८१	७१.१४	७४४४०	६१८३	८३.१०	७०१५	४६४१	६६.१५

जिल्हा	प्रथम वर्ष वाणिज्य (एफ. एम.)			प्रथम वर्ष बी. एम. एस.		
	क्षमता	नोंदणी	टक्केवारी	क्षमता	नोंदणी	टक्केवारी
मुंबई शहर	२२१५	११९९	५४.१३	९९३३	६५३७	६५.८१
ठाणे	७२०	३६८	५१.११	५८६३	३८६८	६५.९७
रायगड	६६	४४	६६.६६	११७०	४२१	३५.९८
रत्नागिरी	१२०	१००	८३.३३	४८०	२३४	४८.७५
सिंधुदुर्ग	०	०	०	३००	१७८	५९.३३
एकूण संख्या	३१२१	१७११	५४.८२	१७७४६	११२३८	६३.३२

विज्ञान शाखा

जिल्हा	प्रथम वर्ष विज्ञान			प्रथम वर्ष विज्ञान (एप्लिकेशन)			प्रथम वर्ष विज्ञान (फॉरेंसिक सायन्स)		
	क्षमता	नोंदणी	टक्केवारी	क्षमता	नोंदणी	टक्केवारी	क्षमता	नोंदणी	टक्केवारी
मुंबई शहर	११७८०	४८१०	३२.३६	३००	६५	२२.२२	५०	४०	८०
ठाणे	९१०४	४१९२	४६.०४	०	०	०	०	०	०
रायगड	४१३४	२२७१	५४.९३	६०	४	६.६६	०	०	०
रत्नागिरी	१९७०	७३८	३७.४९	०	०	०	०	०	०
सिंधुदुर्ग	९८२	४०३	४१.०३	०	०	०	०	०	०
एकूण संख्या	२७९७०	११४१४	४०.८०	३६०	७९	१९.७२	५०	४०	८०

जिल्हा	प्रथम वर्ष विज्ञान (कॉम्प्युटर सायन्स)			प्रथम वर्ष विज्ञान (हॉस्पिटॅलीटी स्टडीज)		
	क्षमता	नोंदणी	टक्केवारी	क्षमता	नोंदणी	टक्केवारी
मुंबई शहर	३५४०	१४९०	४२.०९	१५००	११३९	७५.४०
ठाणे	५०४०	१२३६	२४.५२	६६०	३७६	५६.९६
रायगड	१२००	३५३	२९.४१	२४०	०	०
रत्नागिरी	५४०	१०५	१९.४४	२४०	२०३	८४.५८
सिंधुदुर्ग	४२०	१११	२६.४२	८	०	०
एकूण संख्या	१०७४०	३२९५	३०.६७	२६४०	१७१०	६४.७७

जिल्हा	प्रथम वर्ष विज्ञान (आय. टी.)			प्रथम वर्ष विज्ञान (मेरीटाईम हॉस्पिटॅलीटी स्टडीज)			प्रथम वर्ष विज्ञान (नॉटिकल सायन्स)		
	क्षमता	नोंदणी	टक्केवारी	क्षमता	नोंदणी	टक्केवारी	क्षमता	नोंदणी	टक्केवारी
मुंबई शहर	७४१७	४८८३	६५.८३	०	०	०	०	०	०
ठाणे	५९०७	३२९८	५५.८३	०	०	०	१२५	२५	२०
रायगड	१६७२	६७८	४०.५५	६०	९	१५	०	०	०
रत्नागिरी	६००	३०७	५१.१६	०	०	०	०	०	०
सिंधुदुर्ग	२४०	५८	२४.१६	०	०	०	०	०	०
एकूण संख्या	१५८३६	९२२४	५८.२४	६०	९	१५	१२५	२५	२०

जिल्हा	प्रथम वर्ष विज्ञान (बायो-केमिस्ट्री)			प्रथम वर्ष विज्ञान (बायो-टेक)			प्रथम वर्ष विज्ञान (मायको-बायोलॉजी)		
	क्षमता	नोंदणी	टक्केवारी	क्षमता	नोंदणी	टक्केवारी	क्षमता	नोंदणी	टक्केवारी
मुंबई शहर	९०	६५	७२.२२	७००	५२६	७५.५७	१२४	७०	५६.४५
ठाणे	३५	३४	९७.१४	५६०	४०६	७२.५	१७५	१०४	५९.४२
रायगड	०	०	०	२१०	१४८	७०.२३	०	०	०
रत्नागिरी	०	१२	०	०	२९	०	७०	५६	८०
सिंधुदुर्ग	०	०	०	०	०	०	०	०	०
एकूण संख्या	१२५	१११	८८.८	१४७०	१११९	७६.९४	२१५	२८४	९०.१५

व्यवस्थापन शाखा

जिल्हा	क्षमता	नोंदणी	टक्केवारी
मुंबई	५१००	३६२९	७१.५२
ठाणे	१७८५	२४३	५२.८२
रायगड	१०२०	२२४	२१.९६
रत्नागिरी	२४०	२०२	८४.१६
सिंधुदुर्ग	०	०	०
नवी मुंबई	१९८०	५१८	२६.१६
एकूण संख्या	१०१२५	५५८६	५५.१७

अभियांत्रिकी शाखा

जिल्हा	क्षमता	नोंदणी	टक्केवारी
मुंबई	८५४९	८४७०	९९.०७
ठाणे	७५७०	६३४०	८३.७५
रायगड	४२००	३८८६	९२.५२
रत्नागिरी	१७४०	११३५	६५.२२
सिंधुदुर्ग	७८०	४३०	५५.१२
नवी मुंबई	४५६०	३८८७	८५.२४
एकूण संख्या	२७३२०	२४२२७	८८.६७

मुंबई विद्यापीठ

बृहत आराखडा २०१४-१५

औषधशास्त्र शाखा

जिल्हा	क्षमता	नोंदणी	टक्केवारी
मुंबई	३८०	३६८	८८.८८
ठाणे	४८०	४३७	९१.०४
रायगड	४००	३५१	८७.७५
रत्नागिरी	१६०	१४६	९१.२५
सिंधुदुर्ग			
नवी मुंबई	३८०	२२४	८०
एकूण संख्या	१५००	१३२८	८८.८६

वास्तुविषारद शाखा

जिल्हा	क्षमता	नोंदणी	टक्केवारी
मुंबई	१६७	५०७	७७.०१
ठाणे	१२०	८०	६६.६६
रायगड	८०	८०	१००
रत्नागिरी	०	०	०
सिंधुदुर्ग	०	०	०
नवी मुंबई	३८०	२७९	७३.४२
एकूण संख्या	१२४७	९४६	७५.८६

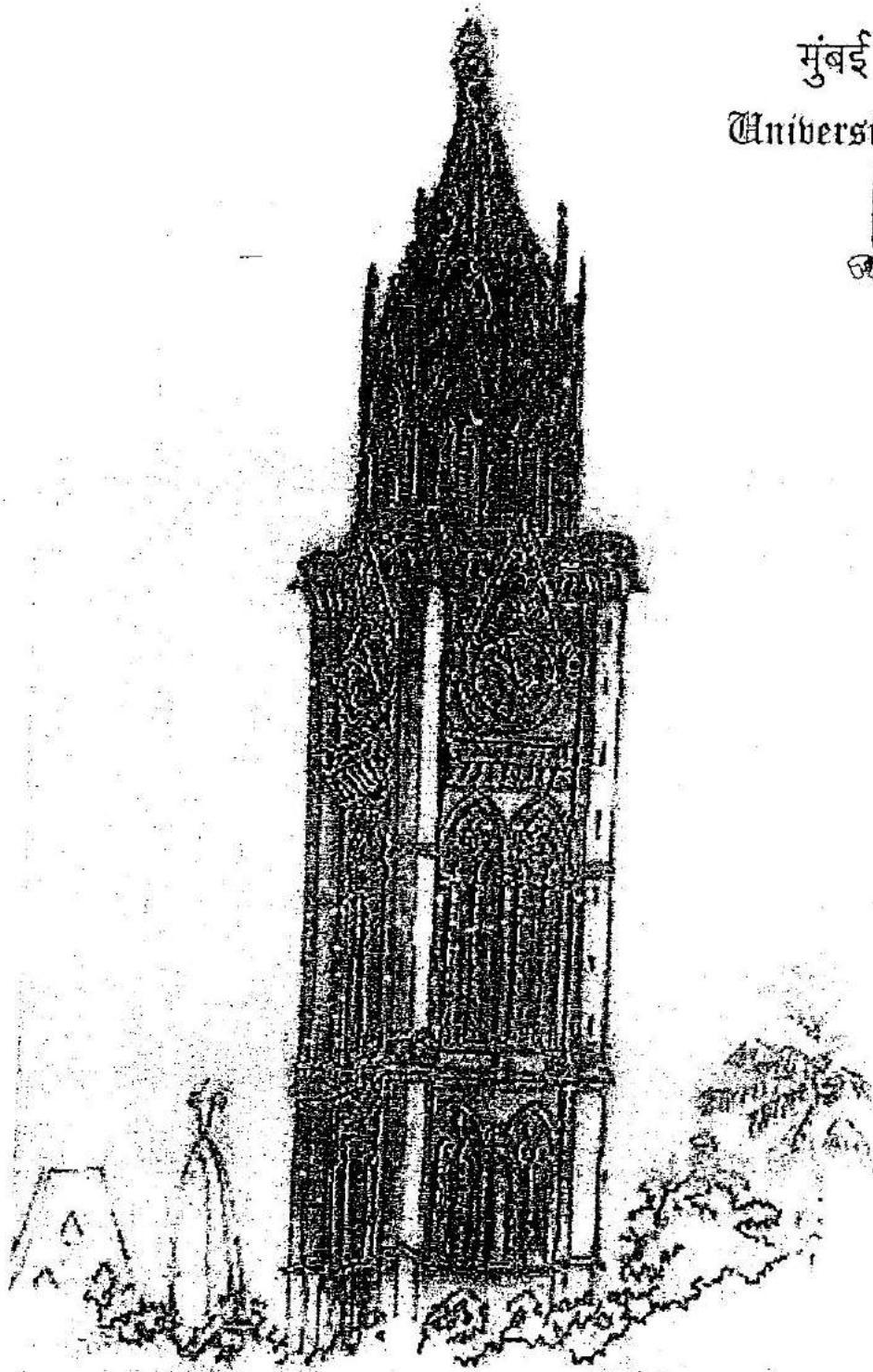
संगणकशास्त्र शाखा (एम.सी.ए.)

जिल्हा	क्षमता	नोंदणी	टक्केवारी
मुंबई	७२०	५८६	८१.३८
ठाणे	१८०	७४	४१.११
रायगड	३६०	१५३	४२.५०
रत्नागिरी	६०	२३	३८.३३
सिंधुदुर्ग	०	०	०
नवी मुंबई	०	३४१	९४.७२
एकूण संख्या	१६८०	११७७	७०.०५

* सिनेट मिटिंगला यास आवेळा

मुंबई विद्यापीठ

University of Mumbai

बृहत आराखडा

Perspective Plan

2015-16

Perspective Plan – 2015-16

Foreword

Introduction & Current Status

The University of Mumbai (known earlier as University of Bombay) is one of the oldest and premier Universities in India. It was established in 1857 and it is one amongst the first three premier Universities in India.

The profile of this University over the past 156 years of its functioning attests to its manifold achievements as the intellectual and moral powerhouse of the society. The University has always given its best to the country in general and to the city of Mumbai in particular by enthusiastically shouldering an ever-growing load of social values and opportunities.

Initially, the University concentrated its efforts on controlling teaching at the undergraduate level and in conducting examinations. Later on it took up research and the task of imparting instructions at the Post-Graduate level. This resulted in the establishment of the University Departments beginning with the School of Sociology and Civics & Politics.

It is now granted an 'A' status by the National Assessment and Accreditation Council (NAAC). It has two campuses of area 243 acres Kalina campus and 14 acres Fort campus, Ratnagiri Sub-campus 20 Acres, 6.5 Acre Thane sub-campus, 6.26 Acres Kalyan Sub-Center, 14 acres Mandadgad and 2 acres Talere, Tal: Kankavli, Dist : Sindhudurg. It has post-graduate centers, 740 affiliated colleges, recognised Institutions and 56 Departments.

Need for a Perspective Plan

The University has several stakeholders including society, students, faculty, various educational institutions, its departments, teaching as well as non-teaching staff and the State Government. The growing needs of all these stakeholders need to be consolidated and addressed.

This Perspective Plan seeks to provide a direction to the expansion of the University of Mumbai so as to ensure that it meets the growth of the population and their aspiration as well as propels India to take its rightful place amongst the developed countries in the world.

Colleges & Geographical Spread

The University caters to students across 8 areas/regions of the State. The faculty-wise breakup of colleges is as follows (as the Palghar District has established in the month of August 2014 the data provided below is updated upto 31st July, 2014):

(Details of the existing affiliated colleges of the University upto 31st July, 2014)

Sr. No.	Faculty	Mumbai City	Mumbai Suburban	Thane	Raigad	Ratnagiri	S'durg	Navi Mumbai	Total
1.	Architecture	2	6	4	2	0	0	5	19
2.	Arts	0	0	2	0	2	1	0	5
3.	Arts & Science	3	0	2	2	2	0	0	9
4.	Arts, Science & Commerce	16	36	51	20	12	7	15	157
5.	Arts & Commerce	6	17	33	7	9	11	3	86
6.	Commerce	15	35	8	1	1	1	5	66
7.	Science	2	1	6	3	2	1	3	18
8.	Science & Commerce	2	13	15 (Silvassa-I)	5	2	2	3	43
9.	Nautical Science	0	0	0	1	0	0	2	3
10.	B.Sc. Maritime Sc.	1	0	0	0	0	0	0	1
11.	B.Sc. Aviation	0	1	0	0	Pune - 1	Nashik-1	1	4
12.	College of Fine Arts/Dance/Music/ Painting/Applied Art	4	1	1	0	1	1	0	8
13.	Education B.Ed.	6	21	33	5	6	3	9	83
14.	Special Edu./Diploma in early childhood care and edu.	3	3	0	0	0	0	1	7
15.	College of Physical Education	1	0	0	1	0	0	0	2
16.	Engineering College	7	14	15	10	5	2	13	66
17.	MCA College	3	2	0	0	0	0	2	7
18.	College of Mgmt Studies	18	15	10	8	3	0	12	66
19.	Law	9	12	4	3	1	3	4	36
20.	Pharmacy	1	5	6	3	3	0	5	23
21.	College of Social Work / Home Sci.	1+1	0	0	0	0	0	0	2
22.	Institute of Media Studies / Heritage Management	1	1	0	0	0	0	0	2
23.	B.Sc. Hospitality Studies	8	4	7	2	3	0	3	27
Total		110	187	198	73	53	33	86	740

Women colleges: 25 / Night Colleges: 22

Background

The University of Mumbai had prepared 5-year Perspective Plan for the years 2013-14 to 2017-18. This plan is reviewed and updated for the year 2015-16 by the following Committee appointed by the University:

Guiding Principles

The Committee adopted the following guiding principles for undergraduate and post-graduate New Colleges / New Programmes / Courses / Additional Divisions in formulating the Perspective Plan.

1. Total Number of Divisions per college would be restricted to 4 in Municipal Corporation and Municipal Council Areas and 2 in other than Municipal Corporation and Municipal Council Areas.
2. Number of students per division would be as per Government Resolutions.
3. Additional divisions would be allowed only in colleges which have been accredited / Re-accredited by NAAC/NBA or colleges who have submitted the NAAC/NBA Certificate on or before 31st March, 2014. These additional divisions would be allowed only if occupancy of the existing divisions over past 3 years has been above 80%.
4. Community Colleges with innovative programs / courses started by the University from the academic year 2014-15 would be encouraged.
5. Efforts will be made to set up joint education centres with exceptionally renowned and proven record foreign as well as Indian universities / Institutions.
6. Specialised Institutes in emerging areas will be encouraged.

Criteria for Selection of Colleges for Affiliation

The University has laid down strict guidelines including availability of facilities, approved Principal, faculty members, participation in assessment, evaluation and other infrastructure along with proximity to other colleges as a pre-condition for affiliation.

Further, for colleges, those have applied for additional intake, new courses etc. in order to maintain high academic quality, the University will evaluate whether colleges have acquired NBA/NAAC accreditation/re-accreditation on or before 31st March, 2014 and also the Trust, Society, Sanstha etc. interested in imparting higher education.

Once applications are received, these will be scrutinized and only those adhering to the above guidelines will be presented to an Expert Committee for further process.

The Committee will compare these applications with the guidelines given in the Perspective Plan in terms of the following criteria.

- Geographical location in terms of taluka
- Faculties approved in that taluka
- Proximity to other similar colleges in the area

Similarly, Community colleges and colleges offering innovative courses will be encouraged. The Prime Minister's National Council Skill Development Programme for Community Colleges and vocational courses will be promoted.

The Committee has taken note of the (1) enrolment data of 2012-13 and 2013-14, (2) passing percentage of students of H.S.C. examination for the academic year 2013-14, (3) letters submitted by the various Trusts/Societies/ Sansthas/Principals requesting to make provision in the Perspective Plan for their proposed programmes/courses and also the (4) Various Central Government guidelines including 'Obama - Singh 21st Century Knowledge Initiative' regarding development of skilled based job oriented courses including community colleges to develop skilled Human resource.

The Board of Colleges and University Development at its meeting held on 6th September, 2014 vide item No.2 considered the recommendations of the Committee and based on the guiding principles mentioned above and also considering Enrolment of students as well as passing percentage of H.S.C. results for various programmes/courses, recommended the same to the Management Council.

Subsequently, as per Section 82 of the Maharashtra Universities Act, 1994 the Perspective Plan was placed before the Management Council at its meeting held on 16th September, 2014 vide item No.3, when the Council resolved as under:

"Members appreciated the efforts of Committee appointed for reviewing and updating Perspective Plan for the academic year 2015-16. The Council considered the Perspective Plan placed by the Board of College & University Development for the academic year 2015-16 and after due deliberations, considering the fact that University of Mumbai has already overburdened with administration and management of 740 affiliated colleges/recognised institutions with respect to available resources of the University, it was unanimously decided to discourage the affiliation to new colleges for the academic year 2015-16 and to consider the proposal for starting of new innovative programmes/subjects only in the existing colleges and to incorporate the following guidelines in the Perspective Plan.

1. Courses like NSS and Physical Education, Optional for Foundation course in B.A., B.Com, B.Sc. be considered for granting affiliation.
2. Additional divisions would be allowed only in colleges which have been accredited/ Re-accredited by NAAC/NBA or who submit NAAC/NBA accreditation certificated upto 31st March, 2015.
3. Promote the Prime Minister's National Council Skill Development Programme for Community Colleges and vocational courses.
4. To start M.A. (Public Policy) (Hons.) Post-graduate degree programme from the academic year 2015-16." programme from the academic year 2015-16."

Thereafter, the Perspective Plan was placed before the Academic Council at its meeting held on 23rd September, 2014 vide item No.3.1, as per Section 82 of the Maharashtra Universities Act, 1994 when the Council resolved as under

The Council deliberated on development and to introduce the Innovative programmes which fulfil the need of nation as well as industry which create employment and business. Further the Council decided to use the word 'not to grant' instead of 'discourage' used in resolution of the Management Council.

" After deliberation it was *resolved* that the recommendation made by the Management Council at it's meeting held on 16/09/2014 relating to the Perspective Plan of University of Mumbai for the Academic year 2015-16 be accepted and the same be recommended to the Senate, as per appendix.

Further, it was *resolved* that the said perspective plan be submitted to the Maharashtra State Council for Higher Education, the state Government and the Hon'ble Chancellor as per Section 36 (2) of the Maharashtra Universities Act, 1994".

Recommendations:

[A] Faculty of Arts

1. B.A./B.Sc. (Human Sciences)
2. B.A. (Film, TV and New Media Production)
3. B.A. (Culinary Arts)
4. B.Ed. (Special Education-Learning Disability)
5. B.F.A. (Applied Art)
6. M.A. (Business Economics)
7. M.A. (TV and New Media Productions)
8. M.A. (Entertainment, Media and Advertising)
9. M.A. (Public Policy) (Hon.)

[B] Faculty of Science

1. B.A./B.Sc. (Human Sciences)
2. B.Sc. (Inter-disciplinary)
3. B.Sc. (Psychology)
4. M.Sc. (Renewable Energy)
5. M.Sc. (Biodiversity and Wildlife Conservation and Management)
6. M.Sc. (Hotel and Hospitality Administration)
7. M.Sc. (Finance)

[C] Faculty of Commerce and Management

1. B.Com. (Financial Management)
2. B.Com. (Investment Management)
3. B.Com. (Transport Management)
4. B.Com./B.M.S. (Environmental Management and Economics)
5. M.M.S. (Pharma and Healthcare Management)
6. M.M.S. (Digital Business Management)
7. M.M.S. (Rural Business Management)

[D] N.C.C., NSS, Physical Education:

(Optional for Foundation course in B.A., B.Com., B.Sc.)

[E] Faculty of Technology

(I) Engineering (Under-Graduate Program)

- 1) B.E. (Mechatronics Engineering)
- 2) B.E. (Electronics and Electrical Engineering)

(II) Engineering (Post-Graduate Program)

- 1) M.E. (Mechanical Engineering – Product Design & Development)
- 2) M.E. (Mechanical Engineering – Energy System & Management)
- 3) M.E. (Electrical Engineering – Power Plant Engineering & Energy Management)
- 4) M.E. (Civil Engineering – Construction Engineering & Management)
- 5) M.E. (Signal Processing)
- 6) M.E. (Advance Communication & Information System)
- 7) M.E. (Computer Network & Information Security)
- 8) M.E. (Packaging Technology)*

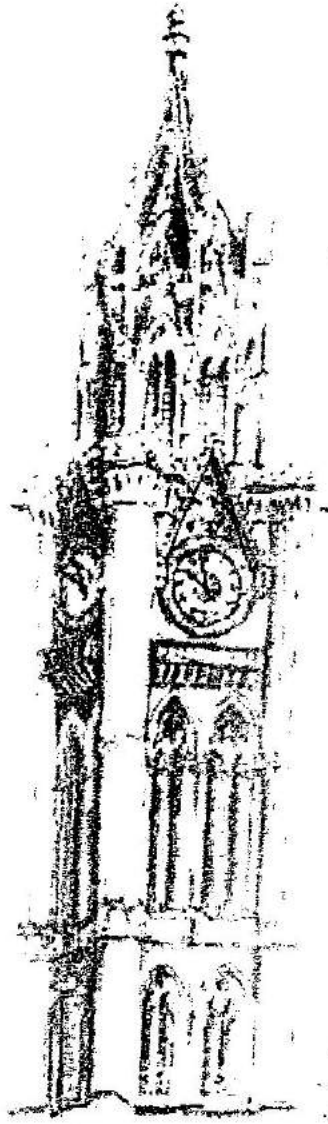
➔ Opening of new colleges:

1. one college in each Taluka of Palghar District.
2. Law Colleges within Jurisdiction of the University.

Note:

1. Extension of affiliation would be allowed only in colleges which have been accredited/ Re-accredited by NAAC/NBA or who submit NAAC/NBA accreditation certificated upto 31st March, 2014
2. The Prime Minister's National Council Skill Development Programme for Community Colleges and vocational courses will be promoted.
3. *Subject to approval of nomenclature from AICTE.

मुंबई विद्यापीठ
University of Mumbai

बृहत आराखडा
Perspective Plan
2016-17

①

Part II: Specific Immediate Action Plan (2016-17)

General guiding principles:

As per the provisions of Section 36(2), 56(3), 81(1) and 82(2) of the Maharashtra Universities Act, 1994 for planning and implementation of higher education the Perspective Plan is prepared. Accordingly, for implementation of Higher Education policy the State Higher Education Council vide G.R. dated 20th July, 2015 constituted Committee under the Conventership of Dr. Narendra Jadhav, Renowned Economist & Educationist to prepare general guidelines for preparing Perspective Plan by the Non-agricultural Universities in Maharashtra. The general guidelines prepared by the said Committee have been accepted by the State Higher Education Council at its meeting held on 14th October, 2015. Accordingly, as per the letter No.Ushipa/PraKra 626/Vishi-3, dated 17th October, 2015 and No.UNI/Ushipa/2015/NaVI/Vishi-1 dated 17th October, 2015 of Director, Higher Education, Pune, the Board of College & University Development has constituted Committee to prepare the draft Perspective Plan of the University for the academic year 2016-17 as per the guidelines suggested by Dr. Narendra Jadhav Committee. Thereafter, the draft Perspective plan prepared by the Committee was placed before the Board of College & University Development and before the Academic Council and the Senate through the Management Council and accordingly the same has been finalised incorporating the suggestions made by the Hon'ble members of the respective authorities.

The general guiding principle will be informed by the fact that there will be no general expansion allowed and that emphasis will be on consolidation of extant system so that it delivers better outcomes. Having said this there will be no general ban on any proposal which specifically argues for making up of deficiencies, regional backwardness, natural growth, need for a particular faculty, empowerment of women etc. Apart from the legal requirements arising out of the relevant GRs issued from time to time, as well as specific court orders the consideration will be organized along the three tracks of colleges/ courses, spatial situation and faculties. Thus whatever may be said in the general guidelines or principles should there be a perceived and actual lag in particular courses in specific faculties these would be sought to be remedied either by requesting for applications for new colleges or new courses. Also,

educationally backward regions will also be considered for new expansions (apart from natural growth) for holistic education. Further any applications for evening/ night colleges and those colleges specifically meant for women will be encouraged.

- **Specific Guidelines**

The Committee decided that the following guidelines shall ordinarily be followed for under-graduate and post-graduate New Colleges / New Programmes / Courses / Additional Divisions while considering the proposals

1. Total Number of Divisions per college would be restricted to 4 in Municipal Corporation and Municipal Council areas and 2 in other than Municipal Corporation and Municipal Council areas. Also in case of colleges under Faculty of Technology number of Divisions restricted to 2 per branch (including Second Shift).
2. Additional divisions would be allowed only in colleges if occupancy of the existing divisions over past 3 years has been above 80%.
3. Existing colleges intended to take innovative programs / courses started by the University from the academic year 2014-15 would be encouraged.
4. The University has to follow strict guidelines viz. availability of infrastructure facilities, approved Principal/faculty members, participation in assessment, evaluation and other infrastructure along with proximity to other colleges as a pre-condition for affiliation as laid down by the concerned Government authorities.

5. In order to maintain high academic quality, the proposals will be considered for starting new course/additional division/subject to the colleges who have acquired NBA/NAAC accreditation/re-accreditation on or before 31st December, 2015 also the interest of concerned Trust/Society/Sanstha towards providing higher education etc. will be considered.

6. The University will also consider following broad aspects while considering the proposals:

- (i) Geographical location in terms of districts/ taluka
- (ii) Faculties/ courses available in that district/ taluka/ area
- (iii) Colleges offering innovative courses will be encouraged
- (iv) Proximity to other similar colleges in the area
- (v) Experience of concerned Trust/Society/Sanstha in Higher Education.

Sr No.	Classification	Distance between two colleges
A.	Metropolitan City (with more than 15 lakh population)	2 Kms.
B.	Municipal Corporation (with population between 5 to 15 lakhs)	3 Kms.
C.	District Level	4 Kms.
D.	Other Cities (with population between 2 to 5 lakhs)	5 Kms.
E.	Rural area	20 Kms.
F.	Hilly and Backward Region with Low GER region	10 Kms.

49

7. As regarding assurance given by the Hon'ble Minister of Higher & Technical Education, it is proposed to establish Government Engineering Colleges at Palghar, Thane, Raigad, Ratnagiri and Sindhurg Districts at district level subject to availability of land and financial support by the respective State as well as Central Government, accordingly.
8. Considering the guidelines regarding Women empowerment provision for establishment of new Women Colleges has been made in the Perspective Plan.
9. It is proposed to start courses like Cultivation of Bamboo and Canned Industry, Oceanography, Marine Biology through Sindhu Swadhyay Institute has been made in the Plan. Also, courses like Fire & Safety Management will be proposed to start in the industrial belt of Navi Mumbai and Raigad districts of the University. This course will be proposed as associate degree courses under which students will get Diploma Certificate on completion of one year, Advanced Diploma Certificate on completion of two year and Degree Certificate after completion of three years course. Also various job oriented skilled based programmes will be started as per the need of the Industries and in consultation with the Zilha Udyog Kendra.
10. It is proposed to start various Diploma/Degree courses in Music and Dance through the affiliated colleges/ institutes and Institute of Distance & Open Learning (IDOL). Also Certificate course, degree and M.B.A. in Sports Management will be started through Institute of Distance and Open Learning (IDOL) at the earliest.
11. The Colleges/Institutions through which at least two batches of students complete their degrees only those colleges/Institutions proposal will be accepted for start of Post-graduate degree courses.

⑤

12. Affiliated autonomous colleges, Colleges with Potential for Excellence and also accredited with A grade by the NAAC/NBA, which intended to start their new courses /Satellite Centres in Rural areas will be encouraged.

- Recommendations for starting new colleges / courses / divisions / subjects:

Based on the various aspects mentioned above and considering the guidelines submitted by the Committee appointed by State Higher Education Council consisting of Dr. Narendra Jadhav (Convener), the Committee recommends the following provisions in the Perspective Plan for the academic year 2016-17:

[A] Proposals for the new colleges (Law / Palghar District) / new courses/additional divisions/subjects which were applied by the respective Trusts/Societies/Colleges for the academic year 2015-16 and which were forwarded by the University to the Government of Maharashtra will be considered for the academic year 2016-17 as per the Perspective Plan, subject to condition that they will have to apply again in prescribed format before 31st December, 2015 alongwith all the necessary documents. Further, if they had not reimbursed the fees paid earlier, not require submitting fees again. Also, on their proposal the necessary action as per the provisions of the Maharashtra Universities Act, 1994 and respective Government Resolutions will be taken, which may be noted.

6

[B] Considering the existing Gross enrolment Ratio in the Districts under the jurisdiction of the University of Mumbai and to increase the same by 5% the following provisions are made:

1. New Colleges, one each in the Districts of Thane Rural area, Palghar, Raigad, Ratnagiri and Sindhudurg, where college is not available within 20 Kms. of radius.
2. Considering the requirement of skilled manpower in various fields, it is proposed to start various Certificate, Diploma and degree courses through the affiliated colleges
3. Colleges intended to take innovative/regular courses offered by the University from the academic year 2016-17 would be encouraged (List attached).
4. Provisions for new Colleges for Women and Night have been made in the Plan as per attached Annexure.
5. Considering the intake capacity and vacant seats and enrolment and geographical location provision for starting New programmes / additional divisions / subjects has been made for the colleges across the jurisdiction of the University of Mumbai.
6. Courses like N.S.S., N.C.C., Physical Education and Extension Activities - Optional for Foundation course in B.A., B.Com, B.Sc. will encouraged for granting affiliation.
7. Starting of 4 years integrated programme leading to (1) B.A. - B.Ed./ B.Sc.- B.Ed. degree in the existing affiliated B.Ed. colleges as per the guidelines of N.C.T.E. and guidelines mentioned above across the jurisdiction of University of Mumbai.

7

8. To increase the academic excellence and to make available high class educational facilities, affiliated colleges who have accredited by NAAC/NBA, proposals will be invited from them for 'Smart Colleges' accordingly.
9. Additional divisions for LL.B. (3 years & 5 years) degree courses will be allowed in existing law colleges where only one division is available.
10. LLM. in the affiliated Law colleges as per the criteria mentioned above in Mumbai, Thane and at other District level.
11. In Engineering Colleges divisions restricted to 2 per branch (including Second Shift).

*****

8

भाग : २ सर्व साधारण मार्गदर्शक तत्वे (२०१६-१७)(मराठी अनुवाद)

महाराष्ट्र विद्यापीठ अधिनियम, १९९४ चे कलम ३६(२), ५६(३), ८२(१), व ८२(२) मध्ये विद्यापीठाच्या बृहत आराखड्यासंदर्भात तरतुद आहे त्यानुसार उच्च शिक्षणाचे नियोजन आणि अंलबजावणी करण्यासाठी बृहत आराखडा तयार करण्यात येतो. त्याअनुषंगाने महाराष्ट्र राज्याच्या उच्च शिक्षण धोरणाची अंमलबजावणी करण्यासाठी राज्य उच्च शिक्षण समितीने दिनांक २० जुलै २०१५ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये डॉ. नरेंद्र जाधव, प्रसिद्ध अर्थ तज्ञ व शिक्षण तज्ञ यांच्या अध्यक्षतेखाली राज्यातील सर्व अकृषी विद्यापीठातील बृहत आराखडा संदर्भात सर्वसाधारण निकष तयार करण्याकरिता समिती गठीत केली होती. सदर समितीने तयार केलेले निकष राज्य उच्च शिक्षण परिषदेच्या दिनांक १४ ऑक्टोबर २०१५ रोजी झालेल्या बैठकीत मान्य करण्यात आले. त्याअनुषंगाने उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग, महाराष्ट्र शासन यांचे कं/उशिप/प्र.कं.६२६/विशि-३ दिनांक १७ ऑक्टोबर २०१५ तसेच मा. संचालक, उ.शि., पुणे यांचे कं युएनआय/उशिप/२०१५/नादि/विशि-१ दिनांक १७ ऑक्टोबर २०१५ रोजीच्या पत्रांनुसार विद्यापीठाने २०१६-१७ या वर्षाकरिता डॉ. नरेंद्र जाधव यांच्या समितीने सुचविलेल्या मार्गदर्शक निकषांनुसार बृहत आराखडा तयार करण्याकरिता महाविद्यालये व विकास मंडळ यांनी समिती गठीत केली होती. तदनंतर सदर समितीने तयार केलेला बृहत आराखड्याचा मसूदा अधिनियमांच्या तरतूदीनुसार विद्यापीठाच्या महाविद्यालये व विकास मंडळ यांच्या झालेल्या बैठकीत तयार करून व्यवस्थापन परिषदेमार्फत विद्यापरिषद आणि अधिसभा यांच्यापुढे ठेवण्यात आला व त्यानुसार विविध प्राधिकरणांच्या सन्माननिय सदस्यांनी केलेल्या सुचना लक्षात घेउन तयार करण्यात आला आहे.

सर्व साधारण मार्गदर्शक तत्वे असे सुचित करतील की, त्यामुळे सर्वसाधारण विस्तार अपेक्षित नसून, आहे त्या शिक्षण पध्दतीला जास्तीत जास्त प्रकन करण्यावर भर देणे अपेक्षित आहे असे जरी म्हटले असले तरी पायाभूत सुविधा मधील कमतरता, प्रादेशिक मागासलेपणा, नैसर्गिक वाढ, विशिष्ट विद्याशाखेची आवश्यकता, महिलांचे सबळीकरण इत्यादींची पूर्तता करणाऱ्या बाबींवर तरसकट बंधन नसणार आहे. वेळोवेळी येण्यात आलेले संबधित शासन निर्णयांमुळे तसेच विविध न्यायालयीन निर्णयामधून उद्भवलेल्या कायदेशीर बाबींचा महाविद्यालयीन अभ्यासक्रम, विद्याशाखा व परीस्थितीनुसार या त्रिस्तरीय रचनेत विचार करणे आवश्यक आहे. त्यामुळे सर्वसाधारण मार्गदर्शक तत्वांमध्ये काहीही नमुद केले असले तरीही त्या विशिष्ट अभ्यासक्रमाची आवश्यकता यांचा विचार करून नव्या महाविद्यालयांची किंवा अभ्यासक्रमांची गरज भागवण्यात येईल. समग्र शिक्षणाचा विचार करतांना शैक्षणिक वृद्धीसाठी शैक्षणिक दृष्ट्या अविकसीत क्षेत्रांचा विचार करण्यात आला आहे. त्याचप्रमाणे खास महिलांसाठी व साम्यकालीन / रात्र महाविद्यालये यांच्या प्रस्तावांना प्रोत्साहन देण्यात आलेले आहे.

(९)

सूक्ष्मदर्शी घोरणे/निकष:-

समितीने असे ठरविले की, पुढीलप्रमाणे मार्गदर्शक निकषांचा पदवी व पदव्युत्तर अभ्यासक्रमांसाठी सर्वसाधारणपणे नविन महाविद्यालय / अभ्यासक्रम, अतिरिक्त तुकड्या/विषय सुरू करण्याबाबत विचार व्हावा.

१. प्रत्येक महाविद्यालयातील एकूण तुकड्यांची संख्या महानगरपालिका व नगरपालिका परिसरात १४ तर महानगरपालिका व नगरपालिका व्यतिरिक्त २ राहिल. परंतु सद्यस्थितीत महाविद्यालयात उपलब्ध असलेल्या तुकड्यांची संख्या जशी आहे तशी राहिल.
२. ज्या महाविद्यालयातील मागील तीन वर्षात अस्तित्वात असलेल्या तुकड्या ८० टक्क्यांहून अधिक भरल्या असतील तरच या अधिक तुकड्यांना मान्यता दिली जाईल.
३. शैक्षणिक वर्ष २०१६-१७ पासून नाविन्यपूर्ण शिक्षणक्रम/अभ्यासक्रम सुरू करू इच्छिणाऱ्या महाविद्यालयांना प्रोत्साहन दिले जाईल.
४. महाविद्यालयांच्या निवडीकरीता उपलब्ध सुविधा, मान्यताप्राप्त प्राचार्य, उपलब्ध शिक्षकवृंद, पेपर तपासणीच्या तसेच मुल्यांकनाच्या कामातील सहभाग, इतर पायाभूत सुविधा बरोबर निकटच्या महाविद्यालयापासून असलेले अंतर इत्यादींचा मार्गदर्शक निकषांमध्ये समावेश केला आहे.
५. तसेच ज्या महाविद्यालयांनी वाढीव तुकड्या, नवे अभ्यासक्रमाकरीता अर्ज केले असतील त्यांचे शिक्षणाचा उच्च दर्जा टिकवण्यासाठी नॅक/एनबीए मुल्यांकन/पुनर्मुल्यांकन दिनांक ३१ डिसेंबर २०१५ पूर्वी झालेले असणे आवश्यक आहे. तसेच संबंधित सोसायटी, ट्रस्ट, संस्था यांची उच्च शिक्षण उपलब्ध करण्याबद्दल असलेली आस्था इत्यादी बाबी विचारात घेण्यात येतील.
६. बृहत् आराखड्यात नमूद केलेल्या मार्गदर्शक तत्वानुसार विद्यापीठातर्फे पुढील निकषांनुसार अर्जांची छाननी करण्यात येईल.

i. महाविद्यालयाचे तालुका निहाय भौगोलिक स्थान

ii. तालुक्यात मान्य केलेली विद्याशाखा

iii. नाविन्यपूर्ण अभ्यासक्रम असलेल्या महाविद्यालयांना प्रोत्साहन देण्यात येईल.

iv. त्या क्षेत्रातील उपलब्ध असलेली निकटची महाविद्यालये.

v. संस्थेचा उच्च शिक्षण क्षेत्रातील अनुभव.

(10)

शहरांचे वर्गीकरण	दोन महाविद्यालयातील अंतर
अ. महानगर - लोकसंख्या - १५ लाखापेक्षा जास्त	०२ कि.मी.
ब. महानगरपालिका-लोकसंख्या ५ लाख ते १५ लाख	०३ कि.मी.
क. जिल्ह्याचे ठिकाण	०४ कि.मी.
ड. निम शहरी विभाग-लोकसंख्या २ लाख ते ५ लाख	०५ कि.मी.
इ. ग्रामीण भाग	२० कि.मी.
फ. आदिवासी व डोंगराळ भाग	१० कि.मी.

७. मा. शिक्षणमंत्री उच्च व तंत्र शिक्षण, महाराष्ट्र शासन यांनी दिलेल्या आश्वसनांनुसार प्रत्येक जिल्ह्यात एक शासकिय अभियांत्रिकी महाविद्यालय सुरु करण्यास शासनाने परवानगी मिळाल्यास असे महाविद्यालय सुरु करण्याची बृहत आराखडयामध्ये तरतुद करण्यात आलेली आहे.
८. महिला सक्षमीकरणाच्या उद्देशाने महिला महाविद्यालय सुरु करण्यासंदर्भात प्रस्ताव आल्यास त्या बाबत बृहत आराखडयात तरतुद करण्यात आली आहे.
९. कौशल्याधिष्ठित अभ्यासक्रम सुरु करण्याच्या उद्दिष्टाने कल्टीवेशन ऑफ बांबू अँड केन इंडस्ट्री, ओशिनोग्राफी, मरीन बायोलॉजी यासारखे अभ्यासक्रम/विद्याशाखा सिंधु स्वाध्याय संस्थेतर्फे उपलब्ध करून देण्याची तरतुद करण्यात आलेली आहे. फायर अँड सेफ्टी मॅनेजमेंट हा अभ्यासक्रम विशेषतः नवी मुंबई, रायगड क्षेत्राच्या औद्योगिक क्षेत्रामध्ये उपलब्ध करून देण्याची तरतुद करण्यात आलेली आहे. हा अभ्यासक्रम वैशिष्टपूर्ण असून अभ्यासक्रमातील एक वर्ष पूर्ण करणा-या विद्यार्थ्यास पदविका प्रमाणपत्र, दोन वर्ष पूर्ण करणा-या विद्यार्थ्यास प्रगत पदविका प्रमाणपत्र व तीन वर्ष पूर्ण करणा-या विद्यार्थ्यास पदवी प्रदान करण्यात येईल. इतर कौशल्याधिष्ठित अभ्यासक्रम औद्योगिक गरजेनुसार व भौगोलिक परीस्थितीनुसार त्या त्या क्षेत्रातील जिल्हा उद्योग केंद्र यांच्या संयुक्त विद्यमाने सुरु केले जातील.
१०. बृहत आराखडयामध्ये संगीत केंद्र व नृत्य यांच्या अनुषंगाने प्रमाणपत्र व पदवी अभ्यासक्रम संलग्नीत महाविद्यालये / संस्था व दूर व मुक्त अध्ययन संस्थेमार्फत उपलब्ध करून देले जातील. त्याचप्रमाणे क्रीडा व्यवस्थापनातील प्रमाणपत्र/पदवी /एम.बी.ए. अभ्यासक्रम दूर व मुक्त अध्ययन संस्था यांच्यातर्फे लवकरच सुरु केले जातील.
११. जी महाविद्यालये/संस्था यामधील पदवी अभ्यासक्रमांच्या दोन बॅचेच पूर्ण झालेल्या असतील त्याच महाविद्यालयाचे /संस्थाचे पदव्युत्तर अभ्यासक्रमांचे प्रस्ताव विद्यापीठातर्फे स्विकारले जातील.
१२. संलग्नित स्वायत्त महाविद्यालये, श्रेष्ठत्व सक्षम महाविद्यालये आणि नॅक/नॅब द्वारा 'अ' श्रेणी मिळविलेली महाविद्यालये यांना ग्रामीण भागामध्ये आपले अभ्यासक्रम /सेंटेलाइट सेंटर सुरु करण्यासाठी प्रोत्साहित केले जाईल.

शिफारसी

नवीन महाविद्यालये/अभ्यासक्रम/तुकड्या/विषय सुरु करण्याबाबत शिफारसी

महाराष्ट्र शासनाच्या उच्च व तंत्र शिक्षण परिषदेने गठित केलेल्या डॉ. नरेंद्र जाधव समितीने वृहत आराखडा तयार करण्यासंबंधित सुचविलेल्या निकषानुसार विद्यापीठाचा शैक्षणिक वर्ष २०१६-१७ साठीचा वृहत आराखडा तयार करण्यात आलेला आहे त्यातील महत्त्वाच्या शिफारशी पुढीलप्रमाणे :

- अ. मागील वर्षाचे शैक्षणिक वर्ष (२०१५-१६) मधील विधी महाविद्यालयाचे प्रस्ताव तसेच पालघर जिल्ह्यातील प्रस्ताव तसेच नवीन अभ्यासक्रम, वाढीव तुकड्या, विषय यासाठी ज्या संस्थानी/महाविद्यालयांनी शैक्षणिक वर्ष २०१५-१६ मध्ये विद्यापीठाकडे प्रस्ताव पाठविले होते व विद्यापीठाने शिफारस करून जे प्रस्ताव महाराष्ट्र शासनाकडे परवानगीसाठी पाठविले होते अशा सर्व प्रस्तावाचा पुनर्विचार शैक्षणिक वर्ष २०१६-१७ साठी करण्यात येईल. परंतु सदर संस्था / महाविद्यालयांनी विहित नमुन्यात ३१ डिसेंबर, २०१५ पुर्वी सर्व कागदपत्रांसहीत पुन्हा प्रस्ताव विद्यापीठाकडे सादर करणे आवश्यक राहिल. तसेच सदर संस्था/महाविद्यालयाचे जे प्रस्ताव विद्यापीठाकडून महाराष्ट्र शासनाकडे पाठविले होते त्यांची फी जर संस्था/महाविद्यालयांनी विद्यापीठाकडून परत घेतली नसेल तर अशा संस्था/महाविद्यालय यांना त्यांच्या नविन पाठविलेल्या प्रस्तावाबरोबर फी पाठवण्याची आवश्यकता नाही याची नोंद घ्यावी.
- ब. मुंबई विद्यापीठाच्या परीक्षेत्रातील सकल सहभाग गुणोत्तर ५% वाढविण्यासाठी वृहत आराखड्यामध्ये खालीलप्रमाणे शिफारसी करण्यात आलेल्या आहेत.
१. मुंबई विद्यापीठ परीक्षेत्रातील ठाणे ग्रामीण तसेच पालघर, रायगड, रत्नागिरी आणि सिंधुदुर्ग या जिल्ह्यामध्ये २० कि.मी. परिसरामध्ये महाविद्यालय नसेल तर अशा ठिकाणी नविन महाविद्यालय सुरु करण्याबाबत तरतुद असेल.
२. विविध क्षेत्रातील कौशल्याधिष्ठित मनुष्यबळाची गरज लक्षात घेता मुंबई, ठाणे व नवी मुंबई ह्या जिल्ह्यातील संलग्नित महाविद्यालयांकडून या बाबतचे प्रमाणपत्र, पदविका व पदवी अभ्यासक्रम सुरु करण्याची तरतुद करण्यात आली आहे.
३. शैक्षणिक वर्ष २०१६-१७ पासून जे महाविद्यालय नाविन्यपूर्ण/पारंपारिक अभ्यासक्रमांची भागणी करतील त्यांना प्रोत्साहन देण्यात येईल. सोबत अभ्यासक्रमांची यादी जोडली आहे.
४. नविन महिला महाविद्यालये व रात्र महाविद्यालय सुरु करण्याची तरतुद करण्यात आली आहे.
५. सद्यस्थितीतील प्रवेश क्षमता, रिक्त जागा यांचा आढावा घेवून आवश्यकतेनुसार व भौगोलिक क्षेत्राची परिस्थिती पाहून नविन अभ्यासक्रम, वाढीव तुकड्या व नविन विषय यांची मान्यता देण्याची तरतुद संपूर्ण विद्यापीठ परीक्षेत्रामध्ये करण्यात आलेली आहे.
६. एनसीसी, एनएसएस, फीजीकल एज्युकेशन अँड एक्सटेंशन ॲक्टिव्हिटी हे ऐच्छिक विषय बी. ए., बी.कॉम., बी.एस्सी. या अभ्यासक्रमासाठी पायाभूत अभ्यासक्रमा ऐवजी मागितल्यास त्यास प्रोत्साहन देण्याची तरतुद केली आहे.

12

७. एन.सी.टी.ई. च्या मार्गदर्शक तत्वानुसार अस्तित्वात असलेल्या शिक्षणशास्त्र (B.Ed.) महाविद्यालयांमध्ये बी.ए.-बी.एड./बी.एस्सी.-बी.एड. हा चार वर्गांचा इंटीग्रेटेड प्रोग्राम सुरु करण्याची बृहत आराखड्यात तरतुद आहे.
८. संलग्नित महाविद्यालयांची शैक्षणिक गुणवत्ता वाढविण्यासाठी व सर्वत्र उच्च दर्जाच्या शैक्षणिक सोयी उपलब्ध होण्याच्या दृष्टीने ज्या महाविद्यालयांनी नॅक/नॅब कडून मूल्यांकन करून घेतले आहे. त्यांचेकडून 'स्मार्ट कॉलेज' योजनेअंतर्गत प्रस्ताव मागविण्यात येतील.
९. संलग्नित विधि महाविद्यालयांमध्ये एल.एल.बी. (३ व ५ वर्ष) अभ्यासक्रमाकरिता एक तुकडी असलेल्या महाविद्यालयांचेच दुस-या अतिरिक्त तुकडीसाठी प्रस्ताव स्विकारण्यात येतील.
१०. एल.एल.एम. अभ्यासक्रम संलग्नित विधि महाविद्यालयांमध्ये फक्त मुंबई, ठाणे व इतर जिल्ह्यांच्या ठिकाणी सुरु करण्याची तरतूद करण्यात येत आहे.
११. संलग्नित अभियांत्रिकी महाविद्यालयांमध्ये अभियांत्रिकी अभ्यासक्रमांसाठी द्वितीय पाखी (Second Shift) वरून दोन तुकड्यांची मर्यादा राहिल.

मुंबई विद्यापीठ

शैक्षणिक वर्ष २०१६-१७ या सालाकरिता बृहत आराखड्यानुसार नविन महाविद्यालयांसाठी निश्चित केलेले स्थान
पारंपारिक महाविद्यालये (पदविपूर्व)

अनु. क.	विद्याशाखेचे नाव/तपशिल	मुंबई शहर मुंबई उपनगर	ठाणे नवी मुंबई	पालघर	रायगड	रत्नागिरी	सिंधुदूर्ग	एकूण
१	कला, वाणिज्य आणि विज्ञान	मुंबई शहर-१	सहापूर तालुका-१	प्रत्येक तालुक्यात एक- (एकूण-८)	जिल्ह्यात -१	जिल्ह्यात -१	जिल्ह्यात -१	१३
२	विधी महाविद्यालये	मुंबई शहर-२ (एक महिलांसाठी राखीव) मुंबई पूर्व उपनगर-१ मुंबई पश्चिम उपनगर-१	ठाणे शहर-१ ठाणे ग्रामीण-१ नवी मुंबई-१	जिल्ह्यात -१	जिल्ह्यात -१	जिल्ह्यात -१	जिल्ह्यात -१	११
३	बी.एड (स्पेशल एज्युकेशन-लर्निंग डिसअबिलिटी)	जिल्ह्यात -१	जिल्ह्यात -१	---	जिल्ह्यात -१	---	---	३
४	रात्र महाविद्यालय (कला, वाणिज्य आणि विज्ञान)	मुंबई शहर-१ (फोर्ट)-१ मुंबई पूर्व उपनगर (कुर्ला)-१	भिवंडी तालुका-१	जिल्ह्यात -१	पनवेल-१	रत्नागिरी शहर -१	जिल्ह्यात -१	७
५	महिला महाविद्यालये (कला, वाणिज्य आणि विज्ञान)	दादर-१ मुंबई उपनगर-१ (धाटकापर)-१	पूरबाड/वरलापूर तालुका-१	जिल्ह्यात -१	ठाईबाग/राहा/श्रीवर्धन तालुके यातून इतर तालुक्यात-१	जिल्ह्यात -१	जिल्ह्यात -१	७
६	ललीत कला (फाईन आर्ट्स)(नृत्य, संगीत, पेंटिंग)	ललीत कला (फाईन आर्ट्स)(संगीत) -१	नवी मुंबई -१ ठाणे शहर -१	जिल्ह्यात -१	जिल्ह्यात -१	जिल्ह्यात -१	---	६
	एकूण	११	९	१२	६	५	४	४७

❖ मुंबई विद्यापीठ परिक्षेत्रातील नविन महाविद्यालयांच्या स्थानासाठी बृहत आराखड्यात नमूद असलेल्या दोन महाविद्यालयांतील अंतराबाबतचा निकष लागू राहिल. तसेच अंतराचा निकष एकाच विद्याशाखेच्या दोन महाविद्यालयांसाठी लागू राहिल.

टिप- अस्तित्वात असलेल्या संलग्नीत महाविद्यालयांनी B.Voc./Skill Development/Community College करिता प्रस्ताव सादर केल्यास, असे प्रस्ताव विद्यापीठ अनुदान आयोग, नवी दिल्ली यांचेकडे पाठविण्यात येतील.

मुंबई विद्यापीठ

शैक्षणिक वर्ष २०१६-१७ या सालाकरिता बृहत आराखडयानुसार नविन महाविद्यालयांसाठी निश्चित केलेले स्थान
व्यावसायिक महाविद्यालये (पदविपूर्व)

अनु. क्र.	विद्याशाखेचे नाव/तपशिल	मुंबई शहर मुंबई उपनगर	ठाणे नवी मुंबई	पालघर	रायगड	रत्नागिरी	सिंधुदूर्ग	एकूण
१	अभियांत्रिकी *	---	जिल्ह्यात-१	जिल्ह्यात-१	जिल्ह्यात-१	जिल्ह्यात-१	जिल्ह्यात-१	५
२	स्थापत्य शास्त्र (आर्किटेक्चर)	मुंबई पूर्व उपनगर- (घाटकोपर)-१	ठाणे शहर-१	जिल्ह्यात-१	पेण/आलंबाग तालुका-१	रत्नागिरी शहर-१	ओरस-१	६
३	औषध निर्माण शास्त्र (फार्मसी)	---	ठाणे शहर-१	वसई व पालघर तालुका वगळून इतर तालुक्यात - १	पनवेल आणि कर्जत तालुका वगळून इतर तालुक्यात - १	संगमेश्वर व चिपळूण तालुका वगळून इतर तालुक्यात-१	सावंतवाडी तालुका वगळून इतर तालुक्यात-१	५
	एकूण	१	३	३	३	३	३	१६

* माननिय उच्च शिक्षण मंत्री, म.रा. यांनी विधान परिषदेत तारांकित प्रश्न क्र. १६४, १६५, १६९ व १७३ नुसार दिलेल्या
आश्वासनानुसार जिल्हास्तरीय तंत्रनिकेतन महाविद्यालय उपलब्ध असतील तेथे शासकीय अभियांत्रिकी
महाविद्यालये, शासन व ए.आय.सी.टी.ईच्या मान्यतेच्या अधिन राहून सुरू करण्याचे प्रस्तावित करण्यात येत आहे.

(५)

❖ मुंबई विद्यापीठ परिक्षेत्रातील नविन महाविद्यालयांच्या स्थानासाठी बृहत आराखडयानुसार नमूद असलेल्या दोन
महाविद्यालयांतील अंतराबाबतचा निकष लागू राहिल. तसेच अंतराचा निकष एकाच विद्याशाखेच्या दोन
महाविद्यालयांसाठी लागू राहिल.

मुंबई विद्यापीठ

शैक्षणिक वर्ष २०१६-१७ या सालाकरिता बृहत आराखड्यानुसार नविन महाविद्यालयांसाठी निश्चित केलेले स्थान
व्यावसायिक महाविद्यालये (पदव्युत्तर)

अनु. क्र.	विद्याशाखेचे नाव/तपशिल	मुंबई शहर मुंबई उपनगर	ठाणे नवी मुंबई	पालघर	रायगड	रत्नागिरी	सिंधुदुर्ग	एकूण
१	व्यवस्थापन	१	---	---	---	१	---	२
	एकूण	१	---	---	---	१	---	२

❖ मुंबई विद्यापीठ परिक्षेत्रातील नविन महाविद्यालयांच्या स्थानासाठी बृहत आराखड्यात नमूद असलेल्या दोन महाविद्यालयांतील अंतराबाबतचा निकष लागू राहिल. तसेच अंतराचा निकष एकाच विद्याशाखेच्या दोन महाविद्यालयांसाठी लागू राहिल.

मुंबई विद्यापीठ

शैक्षणिक वर्ष २०१६-१७ या सालाकरिता बृहत आराखड्यानुसार विद्यापीठ परिक्षेत्रातील कृषी, औद्योगिक व व्यवसायिक कौशल्याधिष्ठीत प्रस्तावित विशेष अभ्यासक्रम/योजना

अनु. कं.	विद्यापीठ उपकेंद्र/परिसराचे नाव	अभ्यासक्रमांचा तपशिल
१	रत्नागिरी उपकेंद्र	भारतीय रेल्वे आणि मुंबई विद्यापीठ यांच्यात झालेल्या करारानुसार 'रेल इनोव्हेशन अँड टेक्नॉलॉजी सेंटर' सुरू करण्यात येणार असून पुढील पदव्युत्तर व पदविपूर्व अभ्यासक्रम सुरू करण्यात येत आहे. १. एम.टेक/एम.ई (रेल्वे मेकेनिकल इंजिनिअरिंग) २. एम.टेक/एम.ई (रेल्वे सिव्हील इंजिनिअरिंग) ३. एम.टेक/एम.ई (रेल्वे इलेक्ट्रीकल इंजिनिअरिंग)
२	मुंबई विद्यापीठ कार्यक्षेत्र	विद्यापीठाशी संलग्नित असलेले व 'नेक मुल्यांकन/पुनर्मुल्यांकन धारण केलेल्या महाविद्यालयांना स्मार्ट महाविद्यालये म्हणून प्रस्ताव मागविण्यात येतील.
३	दुर व मुक्त शिक्षण संस्था	मुंबई विद्यापीठ दुर व मुक्त शिक्षण संस्थेची विविध केंद्रे विद्यापीठ परिसरात सुरू करण्याबाबत प्रस्तावित करण्यात येत आहे.
४	सिंधू स्वाध्याय संस्था व ठाणे उप परिसर	(१) ओशनोग्राफी (२) फायर अँड सेफ्टी मॅनेजमेंट (३) पॉवरटी मॅनेजमेंट (४) एम.बी.ए.(स्पोर्ट्स मॅनेजमेंट) (५) फुड प्रोसेसिंग टेक्नॉलॉजी (६) इकोटुरिझम (७) बायो-डायव्हर्सिटी कन्सर्वेशन आणि (८) बांबू अँड केन इंडस्ट्री इत्यादी हे पदव्युत्तर व पदवीका स्तरावरील अभ्यासक्रम सुरू करण्याबाबत प्रस्तावित करण्यात येत आहे.

17

मुंबई विद्यापीठ

शैक्षणिक वर्ष २०१६-१७ या सालाकरिता वृहत आराखड्यानुसार अस्तित्वात असलेल्या
महाविद्यालयात नविन अभ्यासक्रम/तुकड्या/विषय सुरू करण्याबाबत निश्चित केलेले
पदविपूर्व व पदव्युत्तर अभ्यासक्रम

अनु. क्र.	अभ्यासक्रम/विषयाचा तपशिल
Arts Faculty	
1	B.A. (Human Science)
2	B.A. (Film, T.V. & New Media Production)
3	B.A. (Culinary Arts)
4	B.A. (All Subject)
5	B.M.M.
6	M.A. (All Subject)
7	M. Lib. I Science
8	M. Phil
9	M.A. (Business Economics)
10	M.A. (T.V. & New Media Production)
11	M.A. (Entertainment Media & Advertising)
12	M.A. (Public Policy)
13	4-year Integrated Programme leading to B.A.B.Ed/B.Sc.B.Ed. degree
Commerce Faculty	
14	B.Com. (All Subject)
15	B.Com. (A & F)
16	B.Com. (B & I)
17	B.M.S.
18	B.Com. (Financial Management)
19	B.Com. (Investment Management)
20	B.Com. (Transport Management)
21	B.Com./B.M.S. (Environmental Management and Economics)
22	M.Com. (All Subject)
Science Faculty	
23	B.Sc. (Plain)
24	B.Sc. (Computer Science)
25	B.Sc. (Hospitality Studies)
26	B.Sc. (Information Technology)
27	B.Sc. (Human Sciences)
28	B.Sc. (Inter-disciplinary)
29	B.Sc. (Psychology)
30	N.C.C./N.S.S./Physical Education and Extension Activities (Optional subject for foundation course in B.A., B.Com. & B.Sc.)
31	M.Sc. (All Subject)
32	M.Sc. (Renewable Energy)
33	M.Sc. (Biodiversity and Wildlife Conservation and Management)
34	M.Sc. (Hotel and Hospitality Administration)
35	M.Sc. (Finance)
36	Post Graduate Diploma in Hospital & Healthcare Management
37	Post Graduate Diploma in Food Science & Technology

38	Post Graduate Diploma Course in Child Rights and Child Protection
Engineering	
39	B.E. (Mechatronics Engineering)
40	B.E. (Electronics and Electrical Engineering)
41	M.E. (All Subject)
42	M.E. (Mechanical Engineering - Product Design & Development)
43	M.E. (Mechanical Engineering - Energy System & Management)
44	M.E. (Electrical Engineering - Power Plant Engineering & Energy Management)
45	M.E. (Civil Engineering - Construction Engineering & Management)
46	M.E. (Signal Processing)
47	M.E. (Advance Communication & Information System)
48	M.E. (Computer Network & Information Security)
49	M.E. (Packaging Technology)
Architecture	
50	M.Arch.
51	Urban Design
52	Project Management
53	Landscape Architecture
54	Conservation
55	Environmental Architecture
Pharmacy	
56	M.Pharm. (All Subject)
Fine Art	
57	M.F.A. (Dance, Music, Painting)
58	M.F. A. (Movement Science)
Law Faculty	
59	LL.M.
Management Faculty	
60	M.M.S. (Pharma and Healthcare Management)
61	M.M.S. (Digital Business Management)
62	M.M.S. (Rural Business Management)
	
63	B.A. Interior Design
64	Yoga